Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Наша слова

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года **№ 33(418)** **18 ЖНІЎНЯ 1999 г.**

Закрываецца яшчэ адна беларуская школа на Астравеччыне

Прынята рашэнне райвыканкама аб закрыцці Завельцаўскай базавай беларускай школы. На першае верасня ў школу павінны прыйсці толькі 10 вучняў, таму немэтазгодна ўтрыманне. Сумна, вёскі нашы няўхільна старэюць. Але ў райвыканкаме чамусьці не падлічылі колькі маленькіх дзетак падрастае ў вёсках Завельцы і Соргаўцы. А дзесяць вучняў – гэта ж наша будучыня. І калі прынята рашэнне аб закрыцці Завельцаўскай школы, а вучням прапанавана Рымдзюнская школа да якой дабірацца 8 кіламетраў. У Рымдзюнах дзве школы – летувіская і расейская, ёсць інтэрнат, куды мяркуецца ўладкаваць вучняў. З першага класа адарваць ад бацькоў і аддаць на выхаванне "чужым людзям". Няхай і вельмі добрым і сумленным, паміма волі бацькоў. Рашэнне райвыканкама! А чаму не спыталі бацькоў, не правялі сход, апытанне? А кім вырастуць дзеці беларусаў, якім замест роднай школы прапанавалі чужамоўныя, ды яшчэ інтэрнат пры нармальных бацьках, так вырашылі дзяржаўныя ўстановы. Прыходзяць на думку словы Ф. Дастаеўскага: "Нішто не варта слязінкі дзіцяці". Вядома, лягчэй разбурыць, чым пабудаваць. Некалькі гадоў назад ліквідавалі бібліятэку ў вёсцы Завельцы, закрылі школу ў вёсцы Гіры, добры мураваны будынак, зараз там засталіся толькі сцены, усё разрабавана, нават столь і падлогу разабралі, такая ж сумная гісторыя і з будынкамі Нястанішняй васьмігадовай школы. Цяпер у непрыстойным выглядзе аддалі будынкі школы Нястанішняй парафіі. На базе Завельцаўскай школы можна зрабіць школу – сад, падрастае нямала дзетак. А лёс настаўнікаў?

Нельга эканоміць на дзецях, потым давядзецца, магчыма, даражэй заплаціць. Таму і старэюць вёскі, не паспела стаць на ногі дзіця, а яго адрываюць ад роднага гнязда.

Леакадзія Мілаш, ліпень 1999 г.

РЭСПУБЛІКА БЕЛАРУСЬ
МІНСКІ ГАРАДСКІ ВЫКАНАЎЧЫ КАМІТЭТ
УПРАЎЛЕННЕ АДУКАЦЫІ

РЕСПУБЛИКА БЕЛАРУСЬ
МИНСКИЙ ГОРОДСКОЙ ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ
УПРАВЛЕНИЕ ОБРАЗОВАНИЯ

220005 г.Мінск, вул.Румянцава, 13
Таварыства беларускай мовы
імя Францішка Скарыны.

Упраўленне адукацыі Мінгарвыканкама паведамляе, што навучанне на беларускай мове вучняў 2 "В" класа СШ № 37 захаваецца і надалей.

Адміністрацыя школы не мае намеру пераводзіць яго на рускую мову навучання, аб чым паведамлена ўпраўленню адукацыі. Такой жа думкі прытрымліваецца і аддзел адукацыі адміністрацыі Цэнтральнага раёна г.Мінска.

Адказ бацькам 2 "В" класа накіраваны на імя Снітко Т.У. (№ 6-03/1273 ад 29.07.99г.).

Паведамляем таксама, што на адрас Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны быў накіраваны ліст з адказам наконт адкрыцця 10-га беларускамоўнага класа ў СШ № 180 (№ 6-03/1242 ад 23.07.99г).

В.а. начальніка ўпраўленя В.В.Ясенеў
Сак 2272501

"Беларускай Маладзёжнай" - 5 год

Таварыства беларускай мовы віншуе рэдакцыю "Беларускай маладзёжнай" з 5-цігадовым юбілеем.

У 1994 г. маладыя беларусы атрымалі яшчэ адну газету, якая з першых дзён існавання ўзялася актыўна прапагандаваць на сваіх старонках ідэі свабоды і незалежнасці. "Беларуская маладзёжная" была, ёсць і застанецца газетай той часткі беларускай моладзі, што падзяляе ідэалы адраджэння беларускай мовы, культуры, дзяржаўнасці.

ТБМ зычыць плёну ўсім супрацоўнікам "БМ" на ніве папулярызацыі Беларушчыны ва ўсіх галінах маладзёжнай субкультуры.

Сакратарыят.

БЕЛАРУСКАЯ ШКОЛА

Да ўвагі бацькоў, што жадаюць даць сваім дзецям беларускамоўную адукацыю і выхаванне. Менская СШ №2 праводзіць набор дзяцей у беларускамоўныя класы (з 1-га па 9-ы). Выкладанне прадметаў праводзіцца па-беларуску самымі кваліфікаванымі выкладчыкамі. Пачынаючы з 1-га класа ў школе паглыблена вывучаюцца англійская, французская і польская мовы. Спадарожнікаве тэлебачанне на ўроках, спартыўныя, драматычныя, танцавальныя і фальклорныя гурткі - далёка не поўны пералік таго спектру паслуг і інтарэсаў, якія прапануе школа. СШ №2 мае дамову аб пабрацімстве з каледжамі французскіх гарадоў Лё-Пюі і Цьера. На Беларусі гэта адзіная школа, лепшыя вучні якой штогод накіроўваюцца на бясплатнае навучанне ў каледжы Францыі.

Дырэктар СШ №2 Сядзяка А. Г.

Адрас школы: Менск, 220085, пр.Ракасоўскага 93, тэл. 248-32-02, 248-18-04.

Дазвол на пікет і мітынг атрыманы

12 жніўня ТБМ атрымала ад Менгарвыканкама дазвол на правядзенне 1 верасня пікета ў Міхайлаўскім скверы з 17 да 19 гадзін, а таксама на правядзенне 8 верасня мітынга з 17 да 19 гадзін на пляцоўцы перад ДК чыгуначнікаў у абарону беларускамоўнай адукацыі, за нацыянальны універсітэт і супраць пераймянавання праспекта Францішка Скарыны.

На мітынгу плануецца выступленне вядомых беларускіх паэтаў, бардаў і музычных гуртоў.

Сакратарыят ТБМ заклікае ўсе рэгіянальныя арганізацыі ТБМ правесці 1 і 8 верасня аналагічныя пікеты і мітынгі, арганізаваць пры гэтым збор подпісаў.

Нацыянальныя падручнікі

У навукова-метадычным цэнтры вучэбнай кнігі і сродкаў навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь адкрылася выстава "Нацыянальныя падручнікі".

На ёй прадстаўлены падручнікі і метадычныя дапаможнікі для агульнаадукацыйных школ з беларускай, расейскай і польскай мовай навучання. Асаблівая ўвага ўдзелена вырашэнню комплексу задач, звязаных з рэфармаваннем сістэмы адукацыі. Акрамя падручнікаў, на выставе прадстаўлены карты па гісторыі і геаграфіі, наборы контурных карт.

Для дзяцей з асаблівасцямі разумовага развіцця, парушэннямі слыху, зроку падрыхтавана спецыяльная літаратура. Не забыты і сляпыя дзеці, ім надрукаваны падручнікі шрыфтам Брайля.

На здымках:
1. На выстаўцы "Нацыянальныя падручнікі".
2. Падручнікі да новага года.

Фота Яўгена Казюлі. БЕЛТА

Беларускія СМІ пра беларускую мову

Агляд і каментары Язэпа Палубяткі

Але самы жахлівы след пакінуў рэжым у сферы духоўнай. Палітпалкоўнік быў вылучаны на ролю камеданта беларускай культуры. З неверагодным імпэтам ён узяўся за выкараненія ўсяго беларускага. Якія тут сумненні? У расейскай правінцыі ўсё павінна быць расейскім. Разбуралася гістарычная навука, пад новую ідэалогію перабудоўвалася энцыклапедыя, згортваліся планы беларускіх кнігавыданняў.

Вынішчалася беларускамоўная асвета. Нават дзеці вымушаны былі стаяць у пікетах, баронячы сваё права на адукацыю на роднай мове.

Уладзімір Халіп.
Народная воля № 33 23.07.99г.

Свае намаганні прэзідэнт адразу скіраваў на падрыў сацыяльнай базы НВР (Нацыянальна-вызвольны рух. Рэдакцыя) і БНФ. Ён фактычна разагнаў беларускія школы, забараніў падручнікі сапраўднай беларускай гісторыі, правёў поўную русіфікацыю сістэмы адукацыі. Паралельна быў праведзены ганебны рэферэндум аб мове і сімволіцы.

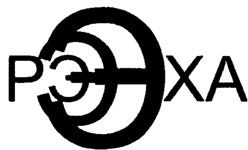
"Зачыстка" Ул.Старчанка "Пагоня" 5.08.99г.

У нашай царкве багаслужэнні і зараз вядуцца на беларускай мове. Некалькі гадоў таму назад у Нью-Ёрку было выдадзена Евангелле (Новы Запавет) па-беларуску. Пераклад гэтай святой кнігі зрабіў Васіль Сёмуха. Але моўнае пытанне патрэбна вырашаць. Для Беларускай царквы патрэбна рыхтаваць светароў з асяродка свядомых беларусаў, для якіх беларуская мова з'яўляецца сапраўды роднай.

Патрыярх Беларускай аўтакефальнай народнай царквы Юрый Рыжы-Рыжскі "Газета Слонімская"

На жаль, застаецца праблема навучання на роднай мове. Адмову ў фармаванні асобнага класа з навучаннем на беларускай мове, калі пададзена тры-чатыры заявы, спадар Гаўрон матывава ў тым, што нібыта палажэнне аб сярэдняй школе дапускае арганізацыю класа толькі пры наяўнасці 25 вучняў.

Ніна Палуцкая, "Пагоня" 5.08.1999г.

Сп. Пашкевічу, нам. Кіраўніка Адміністрацыі прэзідэнта.

Паважаны спадар Пашкевіч!

Цалкам падзяляем Вашыя думкі з выступлення на VI з'ездзе ТБМ, надрукаванага ў апошнім нумары "Нашага слова", а менавіта:

1) Трэба моўную праблему вывесці з палітыкі;

2) Не трэба канфрантацый!

Згодная з Вамі, сп. Пашкевіч. Зразумела, асноўнае ў нашым жыцці – гэта палітыка. А ўсялякія г.зв. праблемы: мовы, экалогіі, сельскай гаспадаркі, навукі, культуры, прамысловасці, адукацыі і г.д. толькі перашкаджаюць нашай палітыцы, толькі адцягваюць ад яе грамадскую думку ды садзейнічаюць узнікненню канфрантацый на розных узроўнях.

І менавіта таму, каб нашым палітыкам хоць трохі лягчэй дыхалася ў сваёй напружанай працы, трэба спачатку неадкладна вывесці з палітыкі моўную праблему (як праблему, найвастрэйшую з усіх астатніх). І калі мы з поспехам гэта зробім, нам будзе ўжо ўдвая лягчэй паступова павыводзіць з палітыкі ўсе астатнія (глядзі вышэй) праблемы.

І надыдзе, нарэшце, часіна, калі ў грамадстве не будзе канфрантацый, калі мы будзем мець чыстую, незаплямленую праблемамі палітыку і чыстых, незабруджаных палітыкаў. Калі ўсе будзённыя праблемы, як нясуць, так і будуць несці на сваіх плячах "заплямленыя" да "забруджаныя" тутэйшыя ды з'ехаўшыеся людзі, якім баліць душа за Беларусь.

Прабачце, сп.Пашкевіч, але, на маю думку, чалавек Вашага ўзроўню павінен вельмі ўсведамляць кожнае слова сваіх прамоваў.

З павагаю Ірына Шэршань, чытачка газеты "Наша Слова".

Погляд

А вершыкі ў віншаваннях часцей не “нашынскія”

У моду увайшлі сёння віншаванні праз газету родных і блізкіх з “круглымі” датамі нараджэння, залатымі і срэбнымі вяселлямі. Ад дзяцей, унукаў і праўнукаў, блізкіх сяброў, арганізацый і працоўных калектываў.

Што ж, гэта ўвогуле добрыя прыкметы выяўлення павагі да чалавека, кім бы ён ні быў. Звычайна прыходзіць “заказчык” у рэдакцыю райгазеты са сваім тэкстам: уступ – у прозе, а ніжэй: восем – дванаццаць вершаваных радкоў. Часцей – расейскамоўных. Кошт такога віншавання не высокі – 700-800 тысяч рублёў. Калі супрацоўніца рэдакцыі прапануе госцю беларускамоўны верш (яны ў яе пад рукой), той звычайна адказвае: “Нет, мы уже решили поздравить русскими стишками, сами школу русскую кончали”. І прымаюць яго вершыкі для друку на апошняй старонцы ў падборцы аб'яў.

Падчас наведвальнікі прыносяць “закручастыя” вершы, ад якіх юбіляру, пасля публікацыі, робіцца мусіць не па сабе. Вось як ад такога:

Пусть волшебница жизнь
на алмазный поднос
Юбилейный кубок поставит,
В этот кубок здоровья и счастья плеснёт
И удачи пусть тоже добавит.

А ніжэй – яшчэ чатыры радкі ў тым жа духу. І подпіс ўнізе:

Муж, дзеци, унуки.

Яшчэ б куды ні ішло агаласіць гэты “кубак” юбілейны ў сямейным коле, за сталом. А ў газету несці, на суд шматтысячнай аўдыторыі (тыраж раёнкі, якая выдаецца на беларускай мове – звыш 8 тысяч паасобнікаў) – нешта не ўкладваецца ў свядомасць, аддае выхвальной паказухай.

Яшчэ прыклад аналагічны. У чарговым нумары раёнкі дзеці, унукі і праўнукі віншуюць родных з нагоды іх залатога вяселля. Ім вяскоўцам ужо, вядома, за седзесят гадоў, вучыліся яны канешне ў беларускай сельскай школе, ды і самі дома, з суседзямі размаўлялі на роднай мове, магчыма і не зусім “чыстай”, а ўсё “свойскай”. А гарадскія нашчадкі, што збеглі з вёскі ў горад на “лягчэйшы” хлеб, ужо віншуюць іх расейскамоўнымі, складзенымі, хутчэй за ўсё, у сямейным коле, вершыкамі. Сумна і горка чытаць такое. Можна ўявіць сабе летувіса ці паляка, гараджаніна, які б саіх бацькоў-вяскоўцаў віншаваў з залатым вяселлем ці днём нараджэння нарасейскай ці, скажам, нямецкай мове? Ад яго адвярнуліся б суседзі і заёмыя, з ім перасталі б вітацца. А ў нас – хоць бы што! Быццам так і трэба.

Праўда, зрэдку наведвальнікі, хто яшчэ не адцураўся канчаткова роднай мовы, прыносяць і такія простыя, шчырыя і не мудрагелістыя віншаванні:

Няхай счасцем свецяцца вочы,
І ўсмешка на вуснах гарыць,
І спакойными будуць ночы,
А дзень няхай песняй звініць.

Між іншым, гадоў тры таму рэдакцыя набыла выдадзены ў Менску нейкім увішным прадпрымальнікам зборнік вершаваных віншаванняў старонак гэтак на сто з лішнім. Пачынаўся ён, вядома, з расейскамоўных вершаў – яны ў ім займалі дзве трэці плошчы, а беларускія, прытым, далёка не лепшыя ва ўсіх адносінах, былі “рассеяны” па аднаму – два сярод шчыльных шэрагаў расейскамоўных. Наведвальнік, які прыходзіў у рэдакцыю, першнаперш звяртаў увагу на расейскія “стишки”. Супрацоўнікі газеты напаміналі “заказчыкам” і пра беларускамоўныя вершы – і па крыху яны траплялі на чацвёртую паласу. А потым нехта ўкраў той зборнік – і выбару не стала, людзі пачалі прыходзіць з дамарошчанымі “творамі”, напісанымі пад расейскі “капыл”. Яно і не дзіўна: працэнтаў дзевяноста гарадскіх і сельскіх жыхароў выпісваюць, як правіла, толькі расейскамоўныя газеты, а іх у сталіцы выходзіць нямала. Людзі здаўна прывыклі чытаць выключна дзяржаўныя газеты і часопісы – як і ў часы “развітога сацыялізму”. Сам быў не раз сведкам, калі на прапанову выпісаць незалежную газету, мужчына інтэлігентнага выгляду, крыва ўсміхнуўшыся, адказваў:

“Я уж привык до “Советской Белоруссии”, от неё не собираюсь отказываться”. І такіх – шмат!

Ці не таму на нашых могілках рэдка дзе ўбачыш на надмагільным помніку эпітафапію, напісаную па-беларуску. На слуцкіх гарадскіх, што каля вёскі Селішча, за апошнія дванаццаць гадоў, з часу іх адкрыцця, спачатку не адна тысяча чалавек, нарэшце з'явіўся першы помнік з надпісам па-беларуску. Гады два таму, Але і па сённяшні дзень ніхто не адважыўся ўзяць прыклад з таго свяака, што рашыў ушанаваць памяць блізкага чалавека на матчынай мове. Я сам у 70-я гады, калі працаваў уласным карэспандэнтам абласной газеты і пісаў матэрыялы па-беларуску, размаўляць на матчынай мове не ўмеў – адвык за сем гадоў службы на флоце ў Кранштаце сярод расейскамоўных матросаў, ды і пазней, дэмабілізаваўшыся, адчуваў, што на загаварыўшага пабеларуску чалавека абывацелі глядзелі, як на марсіяніна, ён мог пачуць за спіной гэткі гадзенькі шэпт: “Наверно, нацдэм появился”. Сам быў сведкам такіх адносін да вядомага на Случчыне настаўніка, аўтара пяці кніг па гісторыі нашай культурнай спадчыны, Рыгора Родчанкі. У тыя змрочныя гады таталітарызму ён бадай што адзін сярод соцен педагогаў горада размаўляў на чыстай беларускай мове, вёў на ёй урокі ў вячэрняй школе. Улады не любілі яго, шальмавалі.

Дык вось: пасля смерці ў 1962 годзе маёй бабулі Юлі, якая пры жыцці ведала мноства розных абрадавых народных песень, размаўляла з вяскоўцамі на беларускай мове, я на помніку над яе магілкай празвішча, імя, імя па бацьку, дату нараджэння і смерці нябожчыцы загадаў майстру, што рабіў яго, напісаць пабеларуску. А гэта выклікала нездавальненне маіх блізкіх сваякоў. Як гэта ты асмеліўся пісаць не так, як усе!

Перакананы: тыя людзі, што прыносяць у рэдакцыю вершаваныя віншаванні на расейскай мове, не адступяцца ад яе і пасля таго, як іх родныя і блізкія па старасці ці хваробе (што непазбежна кожнаму) адыйдуць у іншы свет і трэба будзе ставіць ім помнікі. Зробяць гэта з абавязковым скажэннем прозвішчаў пад расейскі ці ўкраінскі “капыл”, з канчаткам на “о”: “Мурашко”, “Забелло”, “Алешко”, “Березко”, “Кухаренко”, “Петренко”, хоць усе яны, як правіла, беларусы. За ўсім гэтым праглядваецца цяжкая хвароба этнасу – адміранне нацыянальнай самасвядомасці, гонару за сваю краіну. Пакуль незалежную.

Але вернемся да віншавальных вершаў, што з нумара ў нумар друкуюцца на старонках раённых газет. Тут вуснымі ўгаворамі і перакананнямі павярнуцца да сваіх моўных “каранёў” нічога не зробіш. Выйсце я бачу такое: добра было б, каб не нейкі лоўкі камерсант выдаў зборнік віншавальных вершыкаў падчас не лепшага гарту, а нашы слынныя паэты падгадзіліся зрабіць гэта і выдаць некалькі соцен брашураў з вершамі-віншаваннямі на беларускай мове. Цёплымі, пранікнёнымі, лірычнымі, каб яны, як кажуць, дахадзілі да сэрца.

Міхаць Тычына, г.Слуцк.

Павел Сцяцко,

доктар філалагічныхнавук, прафесар, намеснік старшыні Гарадзенскай абласной рады ТБМ імя Францішка Скарыны

“З чужой моўнай практыкі...”

Працяг

Нататнік і кандуіт. Сярод настаўнікаў можна пачуць яшчэ і сёння даўняе слова ***кандуіт***. Яно прыйшло з французскае мовы (відаць, ад гувернантак) і выкарыстоўвалася ў дасавецкай школе з значэннем ***журнал, у які заносіліся звесткі аб паводзінах вучняў*** (ТСБМ. Т.2 Мн., 1978, С.613). Аднак на месцы яго стала ўжывацца і новае слова (з шырэйшым значэньнем ***запісная кніжка***). ***Нататнік*** – утварэнне ад ***нататка (натат(ка)-нік)***. Слова ***нататка*** зафіксаваў ТСБМ (Т.3.Мн.,1979. С.323): “Нататка, ж. Кароткі запіс аб чым-небудзь. Люба дастала запісную кніжку і спешна пачала чытаць карандашныя нататкі. Гартны”. Нават гэты тэкст Цішкі Гартнага дазваляе меркаваць пра магчымае ўтварэнне слова ***нататнік*** (на месцы апісальнай назвы ***запісная кніжка***) ад утваральнага назоўніка ***нататка***.

У сучасным перыядычным друку яно ўжо выкарыстоўваецца. Напрыклад: “Ужо даўно да іх не прыходзіў, але ж тэлефоны і адрасы ў сямейным нататніку захаваліся. Алег Ждан. Час ідзе” (Полымя. 1998. №7. С.17).

Пра выразнасць гэтага адмысловага слова пісаў у адным з ліпеньскіх нумароў “Нашага слова” знаны культуролаг і пісьменнік, добры знаўца роднага слова Уладзімір Содаль.

Трэба думаць, што гэтае выразнае структураю і семантыкаю слова ***нататнік*** замацуецца і ў літаратурным слоўніку.

Падслухоўванне і подслух. Ад дзеяслова ***падслухаць/падслухоўваць*** утварыліся – рознымі спосабамі – два назоўнікі: ***падслухоўванне*** і ***подслух*** (ад ***падслухаць***, нульсуфіксальны спосаб). Нульсуфіксаваныя ўтварэнні як больш эканомныя (кароткія) словы набылі ў наш час досыць актыўнае выкарыстанне. Нават у знаных майстоў слова. Так, у Максіма Танка чытаем: “Чамусьці перастала дахозіць беластоцкая “Ніва”. Затое спраўна працуе тэлефонны ***подслух***” (Дзённікі. Полымя. 1997.№9.С.89). Гэтае слова зняшчае і двухтомавы “Беларуска-рускі слоўнік” (Т. 2. Мн., 1989. С.234), але толькі як дыялектнае: “Подслух,-ху, м. обл. подслушивание”. Ну як тут не здзіўляцца такой “мудрай” кваліфікацыі гэтага натуральнага слова! Але ж яно далёкае ад ***подслушивание***, таму і такая яму “саўковая” адзнака.

Падае гэтае слова і “Тлумачальны слоўнік” (Т. 4. Мн.,1980.С.285), але зноў-такі з той самай дзіўнай паметай: “Подслух,-у м.Абл.Падслухванне”. Тут падаецца прыклад з твора класіка беларускай літаратуры Якуба Коласа: “Цімоха агортвае страх: А што, калі стане вядома, Як потайкам ён па начах Выходзіць на подслух з дому?”.

Вось што адтрымліваецца ў складальнікаў гэтых слоўнікаў? Іх не бянтэжыла пры такім выраку слову ***подслух*** нават тое, што ім карысталіся народныя пісьменнікі, класікі нашай літаратуры. Здзіўляе, як не аднеслі яны да дыялектных аднаструктурныя ***подкуп, подпіс, подсвіст, подступ, подсціл, позех, покліч*** ды безліч аднамадэльных утварэнняў, якія бачым у згаданых слоўніках.

Такім чынам, слова ***подслух*** мае поўнае права на агульнамоўнае выкарыстанне і месца ў літаратурным слоўніку.

Прэзентацыя і яго аднакаранёвікі. Гэтае слова выкарыстоўвалася ў беларускай мове ўжо ў старадаўнія часы. Яго падаюць М.Прыгодзіч і Г.Ціванова ў “Старабеларускім лексіконе. Падручны перакладны слоўнік” (Мн.,1997): “Прэзентацыя –прадстаўленне”. Нашыя акадэмічныя слоўнікі фіксуюць гэтае слова як застарэлае і як фінансавы тэрмін: “Прэзентацыя, ж. Падача, прадстаўлення для аплаты грашовага дакумента. Прэзентацыя вэксаля” (ТСБМ. Т.4.Мн., 1980. С.505). Як размоўныя і застарэлыя падаюцца ў “Тлумачальным слоўніку” і словы ***прэзент, прэзентаваць, прэзентаванне***. На с.505 чытаем: “Прэзент. м. Разм.уст.Падарунак, гасцінец. Прэзентаваць, зак. І незак. Разм.уст. Паднесці (падносіць) у якасці падарунка; падарваць”; Прэзентаванне, -я н.Разм.устр. Дзеянне паводле знач. дзеясл. прэзентаваць”.

Аднак сучасная маўленчая практыка не пацвярджае высноваў гэтага акадэмічнага даведніка. Згаданыя словы выкарыстоўваюцца як агульнамоўныя адзінкі актыўнага слоўніка. Вось некаторыя прыклады: “У вёсцы Бялынкавічы, што на Касцюкоўшчыне, адбылася прэзентацыя абраду “Выпяканне вясельнага караваю ў доме нявесты” (ЛіМ.21 жніўня 1998 г.С.3). “Белвідэацэнтр прэзентаваў у эфіры сваю новую работу – сапраўдны сюрпрыз не толькі для юбіляра, але і для звычайных гледачоў” (Тамсама.С.2). Чарнобыль не ведае межаў. У гэтым яшчэ раз можна было ўпэўніцца ў час прэзентацыі ў Нацыянальным прэсцэнтры ў Мінску атласа, які знаёміць з забруджваннем цэзіем Еўропы пасля Чарнобыльскай катастрофы” (Тамсама.С.4). “Прэзентацыя ўнікальнай кнігі” (Наша слова.27 траўня 1998г. С.1.).

“Русско-белорусский словарь” 1993 года (Т.2. С.751) фіксуе: “Презентант фин. Презентант, м.. Презентация в разн.знач. прэзентацыя”. Аднак слова ***прэзентаваць*** і тут падаецца з паметаю “разг.уст. “Тлумачальны слоўнік” 1996 года чамусьці зусім не падае слова ***прэзентацыя***, хоць бачым тут ***прэзент*** і ***прэзентаваць***, але з той жа дзіўнай іх стылёвай кваліфікацыяй: “Прэзент, м.(устарэлае, цяпер размоўнае і жартаўлівае). Падарунак. Прыміце мой прэзент. Прэзентаваць, зак. і незак. (уст.,цяпер разм. жарт.). Даць (даваць) у прэзент, падарваць (дараваць). Я вам прэзентную сваю кнігу” (с.523).

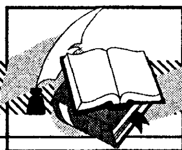
Вось як пярэчыць самі сабе слоўнікі. У якой нязгодзе яны з сучаснаю маўленчаю практыкаю!

Словы ***прэзентаваць, прэзентацыя, прэзентаванне, прэзентаваць, прэзент*** функцыянуюць у сучаснай беларускай мове, як агульнамоўныя лексічныя адзінкі. І надта актыўна выкарыстоўваюцца ў друку.

Парэшткі, рэшткі і астанкі. “Тлумачальны слоўнік беларускай мовы” (Т.1.Мн.,1977.С.287) падае: “Астанкі,-аў; адз.няма. Цела нябожчыка; прах” У перыядычным друку бачым з тым самым значэннем словы ***рэшткі і парэшткі***. “Камісія створана дзеля рэалізацыі ідэі перапахавання парэшткаў Максіма Багдановіча” (ЛіМ.20.02.1998). Слова ***рэшткі*** падаецца ў слоўніках з наступнай дэфініцыяй. “Тое, што захавалася, уцалела ад таго, што раней існавала” (ТСБМ. С.578). Слова ***парэшткі***, відаць, узнікла дзеля размежавання праху (цела нябожчыка) і рэшткаў (прадметаў ды пад.).

Кампутар і камп'ютэр. Абодва гэтыя словы выкарыстоўваюцца ў беларускім друку і з'яўляюцца вынікам рознай рэалізацыі англ. ***Komputer***: 1) транслітарацыі (палітарнай перадачы) і 2) транскрыпцыі (вымаўленчае формы). Форма, якая ўлічвае вымаўленне англійскага, — ***камп'ютэр*** трапіла праз расейскую мову ***(компьютер)***. Яна пярэчыць фанетычнаму закону акання і цяжкая для вымаўлення (спалучэнне зычных ***мпј***). Форма ***кампутар*** – адаптаваная беларускаю моваю, падпарадкоўваецца і беларускаму правапісу (ненаціскныя ***о,э*** пераходзяць у ***а***). Так што ўсе перавагі за формаю ***кампутар*** і вытворнымі ***кампутарны, кампутарызацыя*** ды пад. Параўн. ***Клуб*** і англ. ***Klub***, якое па-англійску вымаўляецца [klab].

(Працяг у наступным нумары)

Іслам, глабальныя праблемы цывілізацыі і ... ТБМ

У чацвер 29 ліпеня ў Менску адбылася У міжнародная навукова-практычная канферэнцыя "Іслам і глабальныя праблемы цывілізацыі".

Гэта мерапрыемства было прысвечана 400-годдзю мячэці і мусульмаскай грамады Менска.

Трэба адзначыць, што імпрэза была вельмі прадстаўнічай. У канферэнцыі прынялі ўдзел такія асобы як намеснік генеральнага сакратара Сусветнай арганізацыі "Ісламская місія" Махмуд Рых, пасол рэспублікі Турцыя ў РБ Фатьма Шуле Сойсал, прадстаўнік міжнароднай грамадскай арганізацыі "Ар-Рашад" Аднан Абдульджабар, муфтій мусульман Беларусі Ісмаіл Александровіч, прэзідэнт Беларускага аб'яднання татар-мусульман "Аль-Кітаб" Абу-Бекір Шабановіч, старшыня мусульманскай грамады Менска Ібрагім Канапацкі, а таксама іншыя прадстаўнікі мусульманскага духавенства і навукоўцы.

Выступіў таксама на гэтай канферэнцыі з прывітальным словам і старшыня ТБМ сп.Трусаў. Ён адзначыў, што родная мова беларускіх татар – беларуская і яны актыўныя сябры Таварыства.

Першыя кантакты продкаў беларусаў з арабскім светам адбыліся ў 10 ст., тады старажытны Менск узняўся на шляху з вараг у грэкі. У раёне Менскага гарадзішча знойдзены скарбы дырхемаў-арабскіх срэбных манет.

600 год назад па запрашэнні князя Вітаўта татары пасяліліся на Беларусі. У 16 ст. яны напісалі свае святыя пісанні арабскімі літарамі на беларускай мове і тым самым захавалі для нас сведчанне, што тады ў нашай мове існавалі гукі дз і дж.

У 20 ст. многія татары зрабілі ўклад у беларускую культуру і гісторыю.

Напрыканцы выступлення старшыня Таварыства пажадаў нашым татарам далейшага развіцця іх нацыянальных традыцый і сумеснай карыснай працы.

У перапынку я ўзяў інтэрвію ў старшыні мусульманскай грамады г.Менска Ібрагіма Канапацкага.

-- Якія мэты гэтай канферэнцыі?

-- Гэта ўжо 5-я па ліку, яна прысвечанга 400-годдзю Менскай мячэці. Такія канферэнцыі адбываюцца штогод, мінулая была прысвечана Ісламу.

-- Як ідзе працэс адраджэння беларускіх татар, якія праблемы?

-- Складана, многае страчана. У канцы 80-х была толькі адна мячэць у Іўі. Зараз пабудавана ў Смілавічах, адноўленыя ў Навагрудку, Слоніме, Відзах. Наша мэта адбудаваць мячэць у вёсцы Лоўчыцы, самую старажытную драўляную мячэць ў Еўропе.

-- Якія друкаваныя выданні ёсць зараз у беларускіх татараў?

-- Выходзіць часопіс "Байрам" на беларускай мове. Выйшла ўжо 30 нумароў. Зараз змакетаваныя яшчэ два нумары, але няма сродкаў, каб іх выдаць. Нажаль галоўны рэдактар часопіса Якуб Адамавіч Якубоўскі памёр, зараз я выконваю абавязкі галоўнага рэдактара.

Наша галоўная задача культурнае і рэлігійнае абуджэнне свядомасці татар. Пад час чарговага Сакратарыяту ТБМ, было вырашана прапанаваць рэдакцыі "Байрама" старонку ў "НС" раз на месяц дзе друкаваліся б лепшыя матэрыялы часопіса беларускіх татар.

Алесь Гурыновіч.

ГАРАДЗЕНСКІ АБЛВЫКАНКАМ АДМОВІЎ У РЭГІСТРАЦЫІ АБЛАСНОМУ АБ'ЯДНАННЮ "НАШАЯ ПАМЯЦЬ"

Горадня, 11 жніўня. Упраўленне юстыцыі Гарадзенскага аблвыканкама адмовіла ў рэгістрацыі абласному грамадскаму аб'яднанню імя братоў Кастуся і Віктара Каліноўскіх "Нашая памяць" з юрыдычным адрасам у гарадскім пасёлку Свіслач. Усакавіку і траўні прымаліся адпаведныя рашэнні аб адтэрміноўцы рэгістрацыі гэтай грамадскай арганізацыі. З таго часу ініцыятары ўлічылі ўсе заўвагі, у статут унеслі змены, як таго патрабуе Закон "Аб грамадскіх арганізацыях".

Як паведаміў кіраўнік Савета аб'яднання Віктар Трышчэнкі, ён звяртаўся па тлумачэнні, аднак замест адказу чыноўнікі, па сутнасці, спасыларіся на Міністэрста юстыцыі краіны. Актывіст грамадскага руху перакананы, што "вертыкаль" гарпасёлка зрабіла ўсё магчымае, каб у Свіслачы не было "апазіцыянераў". Тым не менш, штогод увосені дэмакратычныя сілы рэгіёна збіраюцца на мясцовых могілках, каб адзначыць чарговыя ўгодкі з дня смерці брата Кастуся Каліноўскага Віктара. Не стане выключэннем і гэты год.

Даведка БелаПАН: Каліноўскі Віктар Сямёнавіч нарадзіўся 21 красавіка 1833 года ў вёсцы Мастаўляны Беластоцкай воласці. Памёр 6 лістапада 1862 года ў фальварку Якушоўка Ваўкавыскага ўезда. Удзельнік рэвалюцыйнага руху 1860-х гадоў. Брат Кастуся Каліноўскага. Сябра Віленскай археаграфічнай камісіі. Вывучаў гісторыю Вялікага княства Літоўскага па старажытных летапісах. Пахаваны ў Свіслачы.

Антон ЛАБОВІЧ, БелаПАН.

80-я ўгодкі Віленскай Беларускай Гімназіі і 80-я ўгодкі смерці закладчыка яе Івана Луцкевіча

Як мы ўжо на пачатку гэтага года пісалі, сёлета прыпадаюць 80-я ўгодкі Віленскай Беларускай Гімназіі. Сёлета 20-га жніўня спаўняюцца і 80-я ўгодкі смерці Івана Луцкевіча, фактычнага яе закладчыка, заснавальніка і стваральніка Беларускага Музею імя Івана Луцкевіча ў Вільні. Імя Івана Луцкевіча сталася сынонімам ахвярнасці і адданасці справе, палітычнага розуму і няўтомнай дзейнасці ў палітычным, грамадскім і культурным кірунку.

Памёр Іван Луцкевіч у 1919 годзе. У студзені гэтага-ж года, дагараючы на сухоты, паспеў яшчэ на ўрачыстым адкрыцці Віленскай Беларускай Гімназіі сказаць палымяную патрыятычную прамову. Тады накіравалі яго лячыцца ў Закапанае, дзе 20 жніўня памёр і там быў пахаваны.

7 верасня, 1969 года Згуртаванне Беларусаў Канады арганізавала ў зале БР-ГЦ акадэмію на 50-я ўгодкі смерці Івана і 30-я – Антона Луцкевічаў. Браты Луцкевічы былі закладчыкамі, можна сказаць, душой газеты "Наша Ніва".

Пасля літургіі, у якую была ўлучана малітва за супакой душаў Івана і Антона Луцкевічаў, адбылася ў іхнюю памяць урачыстая акадэмія. Адчыніў яе старшыня ЗБК Мікола Ганько ды перадаў голас дакладчыку др.Вінцэнту Жук-Грышкевічу.

Міколу Ганька пахавалі мы сёлета, Вінцэнта Жук-Грышкевіча, гадунца братоў Луцкевічаў, дзесяць год таму.

"Мы не памрэм, хоць шмат магілаў
на шляху нашым упоперак лягло."

ЖЫВЕ БЕЛАРУСЬ!

Бэры – Таронта ліпень, 1999-08-13
Др. Раіса Жук-Грышкевіч. Старшыня.

У гасцях у "Засцянковай хатцы"

У гасцях у "Засцянковай хатцы" пабывалі 22-23 мая 1999 г. самадзейныя артысты мастацкіх калектываў з Вільні "Вярдзяне" і "Гервяты".

Таварыства беларускай мовы імя Ф.Скарыны Віленскага Краю ладзіла на базе гістарычна-этнаграфічнага музея "Засцянковая хатка" ў Вашунаве Докшыцкага р-на Віцебскай вобласці чарговую імпрэзу на тэму: "Каб помнілі і шанавалі Бога, сям'ю, мову, Бацькаўшчыну", прысвечаную Году Бога-Айца, Міжнароднаму Году пажылых людзей і нашым продкам.

Усё пачалося з набажэнства ў мясцовым Параф'яльскім касцёле, дзе імшу святую праводзіў на беларускай мове ксёндз а.Тадэвуш. На заканчэнні месы самадзейныя артысты ў касцёле выканалі рэлігійную песню-гімн у гонар Дзевы Марыі, імя якой носіць гэты Параф'янаўскі касцёл. Гэта было цудоўна!

Потым гасцей сустракала "Засцянковая хатка". Мясцовая дзятва ў беларускіх нацыянальных строях і жыхары навакольных вёсак падносілі на ручніках беларускі каравай.

Госці частавалі людзей слодычамі з віленскіх цукерняў.

Прывітальныя словы і ўсе з дарогі пайшлі абедаць за сталы, якія былі накрыты ў садку ля "Засцянковай хаткі".

Гучыць музыка. Песні – беларускія і летувіскія, польскія, расейскія і украінскія. Усе ідуць у скокі.

Праз некаторы час прыязджае ксёндз Тадэвуш, які асвячае хату і капліцу пры ёй.

Свята працягваецца. Усе ідуць да сажалкі, дзе ўспыхвае агонь. Ля вогнішча песні, танцы, музыка... Тут п'юць гарбату з самавара, але і моцныя напіткі. Гулялі ўсе да позняга вечара. Потым пайшлі адпачываць групамі да суседзяў. Вось тут госці ўбачылі беларускую гасціннасць. Частавалі гасцей гарэлачкай мясцовай (вясковай) вытворчасці, кілбаскай і ўсякімі хатнімі прысмакамі. Зноў песні, музыка і так да поўначы.

Назаўтра раніцай сняданне, развітанні і ў добрую дарогу. Гучыць знаёмая мелодыя "Бывайце здаровы...".

Шыкарны аўтобус бярэ кірунак на возера Нарач. На шляху да Вільні ўсе пабывалі ў некалькіх беларускіх крамах, купілі беларускія гасцінцы.

І вот прыпынак – возера Нарач, гэта самае вялікае і прыгожае возера Беларусі. Тут ля самага берага, недалёка ад помніка воінам і партызанам, там, дзе кожны год у першую нядзелю ліпеня праходзіць Дзень песні мы зрабілі свой пік-нік. Палуднявалі, спявалі і танчылі. Любаваліся прыгажосцю гэтых мясцін.

І зноў у дарогу. Вось і беларуска-летувіская мяжа. Наш аўтобус прапусцілі без перашкод і беларускія, і летувіскія памежныя службы. Мы ўдзячныя ім за гэта. У сем гадзін вечара мы ўжо дома, у Вільні. Уражанняў ад паездкі многа. Мы прывезлі ў Беларусь радасць, а атрымалі цяпло, гасціннасць і шчырасць людзей.

Добрае ўпершыню зрабіла і "Засцянковая хатка", дзе ёсць між іншым і аддзел летувіскай культуры.

Тут моцны асяродак асветы і культуры ТБМ імя Ф.Скарыны.

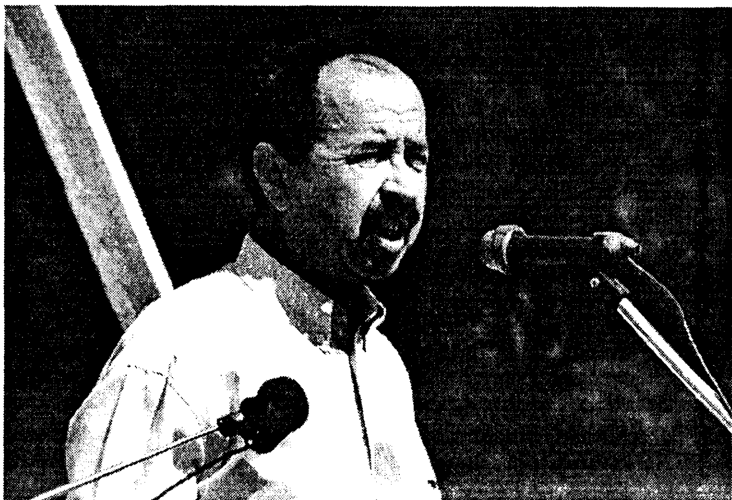
Юры Гіль. г. Вільня.

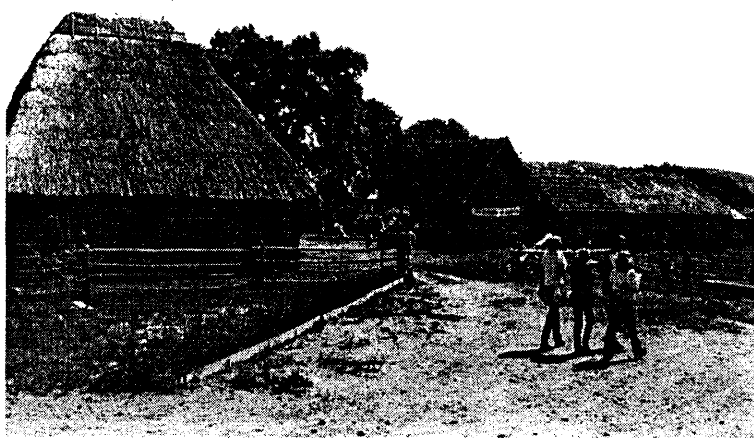
Ракуцёўшчына - 99

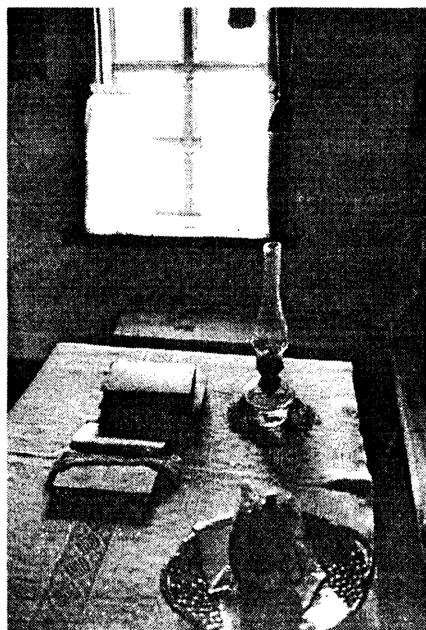
Свята паэзіі "Ракуцёўшчына-99" прайшло на радзіме вялікага беларускага паэта Максіма Багдановіча. Удзельнікі свята на Ракуцёўшчыне з цікавасцю азнаёміліся з экспанатамі музея-сядзібы, паслухалі выступленні паэтаў, бардаў, самадзейных калектываў з Менска і Маладзечанскага раёна. На здымках:

1. Выступае паэт Наум Гальперовіч. 2.3. У музеі-сядзібе Максіма Багдановіча ў вёсцы Ракуцёўшчына.

Фота Аляксандра Талочкі. БЕЛТА.

Моўныя пошукі

Хацелася б адгукнуцца на ліст спадара Яўгена Саляйчука з Пінска, выдрукаваны ў "Нашым слове" 10 сакавіка. У сваім лісце спадар Саляйчук падзяліўся ўласным досведам азначэння тэхнічных паняткаў па-беларуску, а таксама папрасіў рады чытачоў "Нашага слова" ў вызначэнні беларускага аналага расейскаму слоўцу ***общаться***...

1. Найперш варта адзначыць, што Яўген Саляйчук цалкам слушна вызначыў слова ***аліва*** адпаведнікам тэрміну ***тэхнічнае масла***. Пацвярджэнне слушнасці высноваў спадара Саляйчука можна адшукаць у беларускіх слоўніках. Да прыкладу, у Беларуска-расейскім (Вялікалітоўскага-расейскім) слоўніку Я.Станкевіча, выдадзеным у Нью-Ёрку, а таксама – у шасцітомавым тлумачальным слоўніку беларускай мовы выдадзеным у Менску. Такім чынам, тэхнічнае (змазкавае, машыннае) масла – гэта па-просту ***аліва***. Адсюль, ***масляны (фільтар) – аліўны (фільтар)***.

2. На маю думку, расейскаму ***общаться*** найлепш адпавядае ў беларускай мове – ***камунікаваць***. Адсюль, ***общение – камунікаванне***, а суб'ект ***камунікавання – камунікант*** (па расейску – ***тот, кто общается, общающий-ся***). Мае добрыя знаёмыя ў значэнні ***общаться*** карыстаюцца таксама словамі ***кантактаваць, стасавацца, узаеміць (адсюль, общение кантактаваньне, стасункі, узаеміны)***, а таксама словам ***кампаняваць*** (ад ***кампанія***). Чацвёртае выданне трохтомавага "Расейска-беларускага слоўніка", падрыхтаванага Інстытутам мовазнаўства, перакладае слова ***общаться***, як: 1. ***Мець зносіны***; 2. ***Вадзіцца***. На мой густ, прапанаваныя ў слоўніку варыянты менш "гнуткія" ў параўнанні з тым жа ***камунікаваць***. Але кожны чытач "Нашага слова" вольны самастойна выбраць найбольш упадабаны адпаведнік расейскаму ***общаться***. З часам маўленчая практыка пакажа, які варыянт больш жыццяздольны.

3. Летась, пры напісанні дыпломнай работы (тэмат работы эканамічны) я таксама сутыкнуўся з пэўнымі тэрміналагічнымі праблемамі...

4. Так, эканамічны тэрмін ***дочернее общество*** (філіял,падкантрольны галоўнай акцыянрнай кампаніі) па слоўніках перакладаецца з расейскай калькавана – ***дачынае таварыства***. Мне ўдалося падабраць некалькаваны беларускі адпаведнік, які, здаецца, валодае неабходнай сэнсавай дакладнасцю і празрыстасцю. Тэрмін ***дочернее общество*** я пераклаў, як ***атожылкавае таварыства*** (ад ***атожылак – парастак, адгаліпаванне***).

Не надта хораша гучаць па-беларуску і слоўнікавыя тэрміны: ***у параўнаньні з бягучым годам, на бягучым рахунку, крэдытаваньне ў бягучую дзейнасць.*** Лішне казаць, што суфікс ***–уч-*** неўласцівы беларускай мове. Пазбегнуць чужароднай ***"бягучасці"***, на маю думку, можна, пашырыўшы значэнне словаў ***наяўны*** і ***асабовы***. Тады атрымаем: замест ***у параўнаньні з бягучым годам – у параўнаньні з наяўным годам*** (ці ***... з гэтым годам***), замест ***на бягучым рахунку*** - на ***асабовым рахунку***, замест ***крэдытаванне ў бягучую дзейнасць – крэдытаванне ў наяўную дзейнасць*** (альбо – ***крэдытаванне ў статутную дзейнасць)***.

Вось такія мае накідныя прапановы па дасканаленні пэўных беларускіх эканамічных тэрмінаў.

Хацелася б пачуць меркаванне пра іх адмыслоўцаў – філолагаў і проста чытачоў "Нашага слова".

Зміцер Цехановіч,
Менск.

Чыё ў нас тэлебачанне?

Мне б хацелася паразважаць пра тое, як з экранаў тэлевізараў гучыць беларуская мова.

Калі глядзець тэлебачанне ў Менскай вобласці, то набярэцца ажно дзевяць каналаў на мятровых і дэцыметровых хвалях, але не беларускіх. У сталіцы Беларусі Менску іх значна больш. Праўда адзін беларускі канал ёсць, але перадач тых па-беларуску няшмат. На тэрыторыі нашай краіны вяшчаюць толькі расейскамоўныя каналы.

ГРТ ахоплівае сто адсоткаў тэрыторыі Беларусі, РТР таксама каля ста адсоткаў. На дэцыметровых хвалях працуюць "НТБ" і "Культура". На восьмым канале - 8 канал з Менску. Ды толькі гэты камерцыйны канал па-беларуску дае "Вечарніцу", а мультфільм для дзяцей - па расейску. Што там толькі можна ўбачыць? Баевікі, хрысціянскія праграмы, музыка - па-расейску. Рэклама – па-расейску, праграма перадач - па-расейску. Для каго ён працуе? Для беларусаў? Не.

На чацвёртым канале працуе Магілёўскае тэлебачанне. Амаль усе перадачы ідуць па-расейску.

Але асобна хочацца вылучыць, а дакладней зрабіць выключэнне для 12-га канала з горада Барысава. Няўжо ў Барысаве нікога не хвалюе, што там жывуць беларусы, а не расейцы ды палякі. Я не хачу нікога пакрыўдзіць. Хай жывуць сабе. Але хай і паважаюць мову таго народа, дзе жывуць. Няхай паважаюць нашу культуру і нашы звычаі.

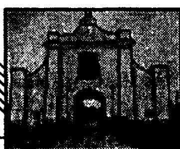
Вось як вяшчае Барысаўскі 12 канал. Зранку да 12 гадзін дня ТБ-6 Масква. З 12 да 17 гадзін праграма з Польшчы (вядома на польскай мове). Затым зноў уключаюць ТБ-6 (на расейскай мове). З 19 гадзін і да 23 гадзін расейскамоўныя праграмы: "Віншаванні", "Навіны", "Надвор'е", "Перадай прывітанне". Дык хоць бы прагучала беларуская песня. Не. Ніводнага разу за тры гады беларускае слова не гучала. Беларускіх песень не было чутно. Затое спяваюць Надзея Кадышава, Яраслаў Еўдакімаў, Наталі па некалькі разоў падчас праграмы. Напрыканцы гэтага 12-ага канала зноў уключаюць ТБ-6 да сканчэння праграмы.

Яшчэ слова пра БТ. Спадар Іван Пашкевіч запэўніў, што неўзабаве будзе ўведзены другі беларускамоўны канал. Прайшло ўжо чатыры месяцы, а яго як не было, так і няма. Хацелася б, каб беларускае тэлебачанне было беларускім, каб мы глядзелі яго, як глядзяць ГРТ, НТБ на Беларусі. Каб і рэклама была беларускамоўнай, каб гучалі часцей беларускія песні, каб Зімоўскі, Каця Дзямчук, Яўген Крыжаноўскі ды іншыя па-беларуску размаўлялі з беларусамі. На Украіне, Летуве, Латвіі. Польшчы па чатыры асноўныя каналы. А ў беларусаў толькі адзін. Хочацца верыць, што настане дзень, і ў нас будзе столькі ж, колькі ў суседзяў.

З прывітаннем Леанід Красоўскі,
сябра ТБМ,
Менская вобласць, Бярэзінскі раён,
вёска Мікулічы.

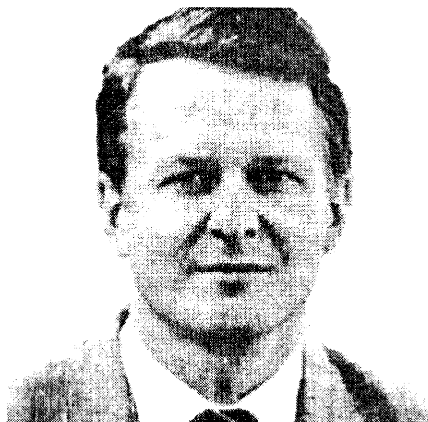
Вынікі перарэгістрацыі арганізацый і суполак Т Б М імя Францішка Скарыны

№№ п/п	Назва арганізацыі	Кіраўнік арганізацыі	Тэлефоны	Паштовы адрас	Дата перарэг-цыі	Колькасць суполак	Колькасць сяброў
	Берасцейская вобласць					12	276
1.	Берасцейская гарадская арганізацыя	Мельнікава Зоя Пятроўна	45-73-76	224011,г.Брэст, вул.Луцкая,18-124	14.05.99	5 (2)	26 (12)
	Берасцейскія суполкі пры БЗБС "Бацькаўшчына" і "Вежа"	Яцкевіч Сяргей Анатольевіч	(01622) х.6-25-14 с.3-23-30	224005,г.Брэст, вул.Пушкінская, 1-22	14.05.99	(2)	(12)
2.	Баранавіцкая гарадская арганізацыя	Сырыца В.А.		225320, Баранавічы, вул.Рэпіна, 64-19	14.05.99	4	42
3.	Бярозаўская раённая арганізацыя	Русецкі Сяргей	с.2-26-07 х.4-26-44	225210, г.Бяроза Берасцейскай вобл. вул.Леніна,110а –86	14.05.99	3 (2)	9 (6)
	Белаазёрская суполка	Валошчык Мікола	(01643) х.2-05-92	225215, г.Белаазёрск, Бярозаўскага р-на Берасцейскай вобласці, пр.Міра, 4-3	14.05.99	(1)	(3)
	Малечска-Першамайская суполка					(1)	(3)
4.	Кобрынская суполка	Дрык Ніна Сцяпанаўна	49-208	225860, г.Кобрын, вул.Савецкая, 94,СШ №1	27.06.99	1	4
5.	Пінская гарадская арганізацыя	Саіч Валеры Уладзіміравіч	х.32-59-98	225710, г.Пінск,вул.Дняпроўскай Флатыліі, 53-21. Сядзіба: вул.Іркуцка-пінскай дывізіі, 42, метадыч.кабінет	14.05.99	3(1)	41(25)
	Пінская суполка "Струмень"	Неўдах А., каардынатар – Шатохін Яўген Сяргеевіч	(01653)х.2-69-44	г.Пінск, вул.Кірава, 30-10	14.05.99	1	25
6.	Пружанская раённая арганізацыя	Здановіч Іван Юльянавіч	х.2-23-23	225140, г.Пружаны, вул.Багдановіча, 26, СШ №2	14.05.99	7	68
7.	Столінская раённая арганізацыя	Вабішчэвіч Віктар Васільевіч	27-3-77	225540, г.Давыд-Гарадок,вул.Калініна, 16-3	27.06.99	4	61
	2. Віцебская вобласць						
1.	Віцебская абласная арганізацыя	Навумчык Іосіф Адамавіч	х.36-90-60	210026, г.Віцебск, вул.урыцкага, 10-7	14.05.99	61	607
2.	Віцебская гарадская арганізацыя	Арлоў Валянцін Мікалаевіч	х.25-95-47	210035, Віцебск, Маскоўскі тракт, 74-5-77	27.06.99	13	126
3.	Віцебская раённая арганізацыя	Нікіціна Людміла Канст.	х.98-13-99	211307, в.Заронава, Віцебскій р-н, Віц. вобл.	14.05.99	3	20
4.	Аршанская раённая арганізацыя	Нагорны Юры Аляксанд-віч	с.5-21-33 х.5-26-93	211011, г.Барань, вул.Зарэчная, 6-86	27.06.99	3	14
5.	Верхнядзвінская раённая арганізацыя	Кудлацкая Валянціна Вас.	с.2-12-79 х. 2-22-91	211620, г.Верхнядзвінск, вул.Дзяржынскага, 11	27.06.99	3	17
6.	Гарадоцкая раённая арганізацыя	Гаравы Леанід Антонавіч	(8-8239)х.2-38-42 с.3-95-45	211540, г.Гарадок, вул.Гагарына, д.30-б-16	14.05.99	6	59
7.	Глыбоцкая раённая арганізацыя	Ляшонак Фама Васільевіч	х.2-10-48	211800, г.Глыбокае, вул.Чыр. партызан, 20а	14.05.99	3	16
8.	Полацкая гарадская арганізацыя	Гарэлікава Тамара Пятроўна	х.4-36-28 с.4-24-49	211400 г.Полацк, пр-т К.Маркса, д.2 кв.124	14.05.99	7	179
9.	Полацкая раённая арганізацыя	Качаргіна –Хацкевіч Людміла Аляксандраўна	х.99-6-35	211429, Віцебская вобласць, Полацкі р-н, в.Палата, вул.Лясная, 27	14.05.99	11	89
10.	Наваполацкая гарадская арганізацыя	Рымша Аляксандар Георг.	х.2-71-94	211440, г.Наваполацк, вул.Маладзёжная, 121-9	14.05.99	3	35
11.	Пастаўская раённая арганізацыя	Гіль Міхаіл Нікадзімавіч	(02155) 2-17-84	211840, г.Паставы, вул.Бальнічная, 11	14.05.99	3	14
12.	Шаркаўшчынская суполка	Райчонок Ада Эльеўна	х.2-43-24	211910, Шаркаўшчынскі р-н, в Германавічы	14.05.99	1	13
13.	Ушацкая раённая арганізацыя	Варатынская Галіна Алякс.	с.2-13-61, 2-11-52	211480, г.п.Ушачы, вул.Ленінская, 6-15	14.05.99	4	14
14.	Коханаўская суполка (маладзёвая)	Давыдчук Сяржук	х.2-92-96	211060,Талачынскі р-н, в.Коханава, д.2,кв.4	27.06.99	1	11

ТЭЗЫ ПРАГРАМЫ

ДЗЕЙНАСЬЦІ БНФ "АДРАДЖЭНЬНЕ" ДЗЕЛЯ АБАРОНЫ НЕЗАЛЕЖНАСЬЦІ БЕЛАРУСІ

Вінцук Вячорка,
старшыня аркамітэта VI з'езда БНФ "Адраджэньне", кандыдат на пасаду старшыні БНФ

ПРЫНЦЫПЫ:

1.Зьмена ролі БНФ у грамадзтве.

А. Пераход ад сэктанцкай формы існаваньня да сапраўды шырокага народнага руху. Утварэньне кааліцыі дзеля барацьбы за незалежнасьць і адраджэньне Беларусі з усімі гатовымі да гэтага партыямі, грамадзкімі аб'яднаньнямі й палітычнымі лідэрамі.

Б.Вяртаньне станоўчага іміджу Фронту як стваральнай арганізацыі, якая бароніць, ратуе, дапамагае грамадзянам Беларусі.

В. Беларускі Народны Фронт, каб адпавядаць назьве Народны, зьвяртаецца да разнастайных формаў узаемадзеяньня з грамадзтвам, уключаючы шырокае абмеркаваньне тактыкі й стратэгіі дзейнасьці БНФ, ацэнкі працы БНФ дзеля абароны незалежнасьці Беларусі й пабудовы эўрапейскае дзяржавы. Такая праца дасьць ацэнку рэальнай палітычнай пэрспэктывы – выявіць рэальны электаральны рэйтынг Фронту й ягоных лідэраў.

2. Адной з галоўных мэтаў дзейнасьці БНФ павінна стаць пашырэньне ўплыву нацыянальнай ідэі на як мага шырэйшае кола насельніцтва. Толькі гэта ёсьць гарантыя незваротнасьці здабытае незалежнасьці.

3. У сваёй палітыцы Фронт зважае на міжнародна-праўныя прынцыпы, прызнае легітымныя дзяржаўныя інстытуты Рэспублікі Беларусь ды імкнецца да здабыцьця ўлады праз дэмакратычныя, свабодныя, справядлівыя выбары.

АЦЭНКА СЫТУАЦЫІ:

Імперскія сілы гатовыя й рыхтуюцца далучыць Беларусь да Расеі. Але пры гэтым між імі існуюць супярэчлівасьці, якія можна выкарыстоўваць для абароны незалежнасьці краіны.

Гэтыя супярэчлівасьці ў тым, што:

А. Для Лукашэнкі далучэньне неабходна як казырная карта пад прэзідэнцкія выбары.

Б. Для палітычных лідэраў Расеі патрэбнае далучэньне Беларусі без Лукашэнкі.

1. Да масавых акцыяў пратэсту супраць далучэньня Беларусі да Расеі большая частка насельніцтва Беларусі не гатовая нават у мірных формах.

2. Для сілавога супраціву анэксіі няма ні пэўнай колькасьці гатовых асобаў, ні матэрыяльных сродкаў, ні рыштунку.

3. Але значна павялічылася колькасьць грамадзянаў, што ўсьведамілі каштоўнасьць незалежнасьці Беларусі.

ТАМУ
стратэгія абароны незалежнасьці Беларусі павінна ўтрымліваць тры часткі:

1. Арганізацыю супраціву імпэрскім сілам, якія імкнуцца далучыць Беларусь да Расеі.

2. Фармаваньне ў пераважнай часткі насельніцтва разуменьня каштоўнасьці незалежнасьці Беларусі, імкненьня захаваць сувэрэнітэт, пачуцьця ўласьніка сваёй дзяржавы.

3. Дамаганьне свабодных і справядлівых выбараў пад міжнародным кантролем і прыход Беларускага Народнага Фронту ў легітымныя выбарныя структуры.

ЗАБЯСЬПЯЧЭНЬНЕ ПРАГРАМЫ НА ДВА БЛІЖЭЙШЫЯ ГАДЫ

1. Палітычнае забясьпячэньне.

БНФ удзельнічае ў міжнародных ініцыятывах дзеля аднаўленьня канстытуцыйнае законнасьці ў Беларусі і ўтварае кааліцыю з усімі беларускімі незалежніцкімі сіламі, якія бяруць удзел у перамовах, для выпрацаваньня супольнае плятформы.

Пры стварэньні сытуацыі дэмакратычных выбараў БНФ утварае выбарчую кааліцыю дзеля гарантаваньня перамогі незалежнікаў.

БНФ прызначае легітымнасьць ВС 13 скліканьня, вітуе ўсе яго крокі дзеля абароны незалежнасьці й адбудовы канстытуцыйнай законнасьці, але разам з тым патрабуе ад яго рашучасьці ў дзеяньнях і апоры на беларускае грамадзтва, а не на вонкавыя сілы.

БНФ, як рух і як партыя абапіраецца на шырокія пласты новапаўсталае грамадзянскае супольнасці ды шчыльна супрацоўнічае зь няўрадавымі арганізацыямі, незалежнымі прафсаюзамі, незалежнаю прэсаю.

2. Інфармацыйна-прапагандовае забесьпячэньне.

БНФ фармулюе нацыянальна-незалежніцкія й дэмакратычныя каштоўнасьці ў зразумелых для масаў словах; зьвяртацца да акцыяў сацыяльнага пратэсту й антыкарупцыйных кампаніяў.

Фронт фармуе спрыяльную інфармацыйную прастору шляхам стварэньня ўласнай агульнанацыянальнай газэты, густой сеткі незалежных выданьняў у рэгіёнах, ладзіць канструктыўнае супрацоўніцтва зь незалежнаю прэсаю.

Фронт выкарыстоўвае магчымасьці грамадзкае працы дзеля працягу адукацыйна-асьветнае працы сярод насельніцтва.

3. Арганізацыйнае забясьпячэньне.

Структуры Фронту атрымоўваюць адпаведную іх складаным задачам арганізацыйна-тэхнічную й кадравую базу. Абласныя й гарадзкія арганізацыі павінны займець свае сядзібы, забясьпечаныя тэхнікай для сувязі й памнажэньня. Колькасьць сяброў фронтаўскіх арганнізацыяў у адміністрацыйных раёнах павялічваецца ў некалькі разоў коштам новых грамадзка актыўных кадраў.

Фронт, як самая масавая незалежніцкая й дэмакратычная арганізацыя ладзіць мэтанакіраваную кампанію для сваіх дзеячоў, якая дазваляе:

а) прафэсіяналізаваць арганізацыйна-палітычную працу;

б)' быць гатовымі ў любы момант запоўніць сваімі – гэта значыць панезалежніцку зарыентаванымі людзьмі – любыя ўладныя структуры.

Гэта – рэальныя мэты. Але каб дасягнуць іх, мы павінны адмовіцца ад псыхалёгіі паразы й чаканьня. Толькі так – пераможам.

Кандыдатуры наместнікаў старшыні БНФ

Паважаныя дэлегаты VI з'езду БНФ. Прапаную для галасавання наступныя кандыдатуры на наместнікаў старшыні:

1. **Мікола Анцыповіч**, сябра БНФ і партыі БНФ, кандыдат навук, дацэнт.
2. **Юры Беленькі**, сябра БНФ і партыі БНФ, дэпутат Вярхоўнага Савета 12-га склікання.
3. **Мікола Купава**, сябра БНФ і партыі БНФ, мастак.
4. **Уладзімір Старчанка**, сябра БНФ і партыі БНФ, кандыдат навук, дацэнт.

Зянон Пазьняк.

Кандыдатуры ў Сойм БНФ

Паважаныя дэлегаты. Сойм Народнага Фронту як кіраўнічы орган БНФ павінен быць арганізацыяй аднадумцаў па галоўных праграмных пытаньнях Фронту. Могуць быць разыходжаньні ў поглядах, але ня ў прынцыпах. Інакш Сойм ператворыцца ў недзеяздольны орган зь нізкай этычнай культурай, выкліча канфлікты ў арганізацыі.

Заклікаю Зьезд выбраць не канфліктны, не контравэрсійны і не канфармісцкі Сойм, а Сойм сумленных паважлівых аднадумцаў, для·якіх шчасьце Беларусі, агульныя інтарэсы грамадзтва і Беларускага Вызвольнага Руху стаяць на першым месцы, а этыка цэніцца вельмі высока.

Зыходзячы з гэтых прынцыпаў і тэзісу абнаўлення, прапаную на ваш разгляд наступных кандыдатаў у Сойм, якіх прашу ўключыць у сьпіс для галасаваньня:

1. Віктар Абрамовіч (Магілёў);
2. Мікола Анцыповіч – кандыдат філясофскіх навук;
3. Рыгор Барадулін – народны паэт Беларусі;
4.Юры Беленькі дэпутат Вярхоўнага Савета XII скліканьня;
5. Сьвятлана Бельская кандыдат біялягічных навук;
6. Валеры Буйвал;
7. Васіль Быкаў - народны пісь-меннік Беларусі;
8. Артур Вольскі - паэт;
9. Анатоль Грыцкевіч – доктар гістарычных навук, прафесар;
10. Галіна Дзягілева;
11. Кастусь Жынь (Гародня);
12.Уладзімер Заблоцкі – дэпутат Вярхоўнага Савета XII скліканьня;
13. Вітаўт Здановіч (Берасьце);
14. Яўген Калубовіч;
15. Віктар Каролік - кандыдат фізіка-матэматычных навук;
16. Анатоль Крыварот;
17. Мікола Крукоўскі - доктар філясофскіх навук, прафэсар;
18. Мікола Крыжаноўскі дэпутат Вярхоўнага Савета XII скліканьня;
19. Яўген Кулік;
20. Мікола Купава;
21. Анатоль Лагутаў;
22. Ігар Лобан;
23. Мікола Маркевіч – дэпутат ВС XII скліканьня (Гародня);
24. Іраіда Місько – кандыдат сельскагаспадарчых навук (Жодзіна);
25. Сяргей Навумчык – дэпутат Вярхоўнага Савета XII скліканьня;
26. Іван Нікітчанка доктар сельскагаспадарчых навук, акадэмік;
27. Мікола Пагодзін;
28. Зянон Пазьняк канд. мастацтвазнаўства, дэпутат ВС XII склікання;
29. Сяргей Папкоў – дэпутат Вярхоўнага Савета XII скліканьня;
30. Мікола Пачкаеў;
31. Уладзімір Плешчанка (Віцебск);
32. Мікола Рагоўскі (Талачын);
33.Уладзімер Раманцоў;
34. Уладзімер Руды (Бабруйск);
35. Мікола Савіцкі прафесар;
36. Павел Севярынец;
37. Уладзімер Скрабатун;
38. Уладзімер Старчанка кандыдат пед. навук, дацэнт (Гомель);
39. Станіслаў Суднік (Ліда);
40. Анатоль Шагун;
41. Яўген Шатохін (Пінск);
42. Станіслаў Шаціла;
43. Пятро Шашкель;
44. Віктар Шоць (Смаргонь);
45. Міхась Шпакаў (Клімавічы);
46. Алесь Шут дэпутат ВС XII скліканьня (Лагойск);
47. Алесь Чахольскі;
48. Аляксей Фролоў;
49. Таццяна Цяцёркіна кандыдат медыцынскіх навук.

Прапануемы склад Сойму абноўлены, у параўнаньні з папярэднім Соймам, амаль напалову (на 47%).

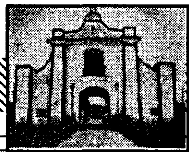
З.Пазьняк.

СЬПІС СОЙМУ № 1,

прапанаваны старшынём і сябрамі аргакамітэту зьезду

1. Анцулевіч Уладзімір
2. Аскерка Анатоль
3. Астроўскі Алесь
4. Банкевіч Генадзь
5. Барадулін Рыгор
6. Баршчэўскі Лявон
7. Баўсюк Мікола
8. Быкаў Васіль
9. Бяляцкі Алесь
10. Вольскі Артур
11. Вячорка Вінцук
12. Грушавы Генадзь
13. Грыцкевіч Анатоль
14. Гусак Станіслаў
15. Дзіцэвіч Людміла
16. Заблоцкі Уладзімір
17. Івашкевіч Віктар
18. Кавалец Аляксей
19. Капуцкі Алесь
20. Каролік Віктар
21. Кулік Яўген
22. Купава Мікола
23. Лобан Анатоль
24. Мальчык Сяргей
25. Масьлюкоў Тэльман
26. Мурашка Яўген
27. Нікітчанка Іван
28. Пазьняк Зянон
29. Пальчэўскі Юры
30. Саверчанка Іван
31. Сьвізуноў Вячаслаў
32. Севярынец Павел
33. Сіўчык Вячаслаў
34. Скрабатун Уладзімір
35. Станішэўскі Алесь
36. Станкевіч Анатоль
37. Старчанка Уладзімір
38. Стральцоў Алесь
39. Суднік Станіслаў
40. Трусаў Алег
41. Фактаровіч Алесь
42. Фёдараў Анатоль
43. Хадыка Юры
44. Шатохін Яўген
45. Шаціла Станіслаў
46. Шпакаў Міхась
47. Шут Аляксандр
48. Шыдлоўскі Аляксей
49. Шынкевіч Сяргей

Ад рэдакцыі. *Шаноўнае спадарства! Улічваючы тое, што значная частка чытачоў нашай газеты з'яўляецца сябрамі БНФ "Адраджэньне", мы палічылі патрэбным падаць для азнаямлення некаторыя дакументы апошняга з'езда БНФ. Не ўсе матэрыялы, якія мы друкуем, з'ўляюцца дакументамі з'езда з юрыдычнай сілай, у тым ліку спісы кандыдатур у сябры Сойму БНФ, прапанаваныя старшынём БНФ Зянонам Пазьняком і аргкамітэтам, але гэтыя спісы былі распаўсюджаны на з'ездзе і таму мы лічым, што шараговым сябрам БНФ, якія не былі дэлегатамі, павінна быць цікава, якіх кандыдатаў у склад Сойму бачылі ў Менску і якіх у Варшаве. Рэдакцыя ніяк не збіраецца каментаваць ні адзін дакумент. Гэта ў стане зрабіць арганізацыі і сябры БНФ. Мы проста для паўнаты карціны можам прадоўжыць друкаваць матэрыялы з'езда, таму што лісты на гэтую тэму ідуць.*

№ 33(418) 18 ЖНІЎНЯ 1999 г. наша слова

Ці магчыма рэалізацыя нацыянальнай ідэі ў сучаснай Беларусі?

Каб адказаць на пытанне пастаўленае ў назве майго артыкула, спярша трэба вызначыць, што такое беларуская нацыянальная ідэя, а ўжо потым вырашаць, ці магчыма яе здзяйсненне ў сучаснай Беларусі.

Яшчэ гадоў 5-7 назад у нас на слыху вельмі рэдка гучала такое спалучэнне слоў, як "нацыянальная ідэя". Мы чулі словы "нацыянальнае адраджэнне, "нацыянальная свядомасць", нарэшце "нацыяналізм"... і тут раптоўна пачаліся пошукі, так званай "нацыянальнай ідэі". І шукалі – хто ў беларускім нацыянальным адраджэнні, хто ў нацыянальнай палітыцы Беларусі, хто ў геапалітыцы. Падкрэслю – пачаліся пошукі не нацыянальнай сутнасці, не нацыянальных беларускіх інтарэсаў,ці чаго-небудзь яшчэ іншага, а менавіта ідэі.

А ці чулі вы пра англійскую, ці польскую нацыянальную ідэю? Скажаце, што не. Мы чулі пра Англію, пра Польшчу, пра англічан і палякаў. Ведаем пра іншыя дзяржавы і нацыі. Інакш кажучы, мы ведаем, што такое дзяржава і што такое нацыя. І, калі нехта загаворыць аб такой незалежнай дзяржаве, як Беларусь, то ён будзе мець на ўвазе краіну, у якой жывуць беларусы, у якой культура беларуская, у якой унутраная і знешняя палітыка нацыянальная, беларуская.

Дык вось, з'явіўся гэты тэрмін толькі таму, што фактычна няма такой незалежнай дзяржавы Беларусь – краіны, якая адпавядае агульна прынятым нормам незалежнай і нацыянальнай дзяржавы. Пастаянна чуецца: "Мы не проживём без России". І ў той жа час нават на прэзідэнцкім узроўні вядуцца пошукі гэтай самай "нацыянальнай ідэі". Ідзе, па сутнасці, падмена нацыянальнага адраджэння Беларусі нейкам новай праграмай пад назвай "беларуская нацыянальная ідэя", вынікам ажыццяўлення якой з'яўляецца не ўмацаванне дзяржаўнасці Беларусі, а дзейнасць на апраўданне анексіі Беларусі ў склад Расеі.

Апошнім часам дагаварыліся нават да таго, што некаторыя з маладых бачаць вышэйшую місію Беларусі – "у прасвеце і выратаванні вялізарнай, грэшнай Расеі" і лічаць, што "ўздымаць Усходнюю Еўропу – на нашым сумленні". Вось так! У нас адзін старшыня саўгаса, стаўшы прэзідэнтам ужо прасвятляе Расею і павучае не толькі Усходнюю Еўропу, а ўвесь свет! Таму зразумела, што гэтыя думкі аб місіянерстве Беларусі не маюць нічога агульнага з беларускай нацыянальнай ідэяй.

На маю думку гледжанне на праект пад назвай нацыянальная ідэя павінна пачынацца найперш з асэнсавання намі сябе грамадзянамі той зямлі на якой мы зараз жывём і будзем жыць заўсёды. Разважанні аб Беларускай нацыянальнай ідэі павінны быць у першую чаргу разважаннямі аб магчымасці рэалізацыі беларускай дзяржавы, як нейтральнай, дэмакратычнай, незалежнай краіны, аб сцвярджэнні беларускага народа, як паўнавартаснага ў сям'і народаў зямнога шара, аб беларускай мове, як мове гэтага народа, аб беларускай культуры, як адметнасці ўласцівай толькі гэтаму народу.

Падсумоўваючы я б сказаў наступнае: Беларуская нацыянальная ідэя гэта праект рэалізацыі Беларускай дзяржавы і беларускай нацыі.

Цяпер, трохі вызначыўшыся з тэрмінам "Беларуская нацыянальная ідэя", як з часовым тэрмінам пераходнага перыяду да нашай незалежнасці, можна перайсці да разгляду нашых шанцаў па яе рэалізацыі.

На маю думку, рэалізацыя Беларускай нацыянальнай ідэі не толькі магчымая, а і непазбежная. ХХ-е стагоддзе – гэта росквіт нацыянальных культур, трыумф нацыяналізму і масавае ўтварэнне нацыянальных дзяржаў.

Чаму ж Беларусь аказалася адзінай краінай, паўстаўшай на развалінах СССР, якая не пайшла па шляху прагрэсу, як гэта зрабілі нашыя суседзі – Летува, Украіна і іншыя?

Прычыны мне бачацца менавіта ў колеры гэтага геаграфічнага ўтварэння Беларусь. А колер яго чырвоны. У 1991 годзе камуністычная сістэма рухнула. Упершыню ў гісторыі камуністы пацярпелі крах па ўсёй тэрыторыі магутнага і разам з тым пачварнага ўтварэння – СССР. Яны канешне існуюць і зараз, але іх улада паўсюдна вельмі абмежаваная. Толькі ў Беларусі ім удалося цалкам захаваць свае пазіцыі. Незадарма Беларусь завуць аазісам камунізму. Толькі тут захавалася камандна-адміністратыўная сістэма з усёй сеткай былой камуністычнай наменклатуры, якая імгненна прыстасавалася жыць без партбілетаў. Я свядома не кранаю цяперашніх беларускіх камуністаў, бо яны якраз і аказаліся крайнімі – з аднаго боку з абоймы Сістэмы выпалі, бо трымаліся за камуністычную ідэю і партбілеты – і з другога боку на іх валяць усе грахі папярэдняй сталінскай гісторыі. Сапраўдныя ж акулы камуністычнага рэжыму ніколі не выпадалі з наменклатурнай абоймы. Так, былі нейкіяператасоўкі, ракіроўкі і нават больш істотныя перамяшчэнні, як у прыкладзе з небывалым скачком шклоўскага Сашкі ў "князі" – прэзідэнты.

І вось цяпер мы нарэшце і падыйшлі да самага галоўнага – адказу на пастаўленае ў загалоўку пытання. Можна сказаць практычна без усякіх агаворак – корань усіх нашых бед у тым, што камуністычная сістэма ў Беларусі засталася амаль некранутая. Яна, нават, умацавалася, бо шчыльна зраслася з крымінальнымі, мафіёзнымі структурамі. Толькі знішчыўшы ўсе камуністычныя структуры, як першую ўмову пераходу да дэмакратыі, мы зможам распачаць пабудову новай дэмакратычнай Беларусі. Незадарма ва ўсіх посткамуністычных краінах – Польшчы, Чэхіі, Летуве, Латвіі і іншых вельмі ўважліва ставіліся ў свой час і ставяцца зараз да праблемы ліквідацыі камуністычнага рэжыму. Там паўсюдна былі прынятыя законы аб люстрацыях, былі разсакрэчаныя архівы КДБ, былі асуджаны камуністычныя дыктатары.

У пачатку 90-х гадоў на тэрыторыі сацыялістычнай Усходняй Еўропы і на развалінах СССР узнік рух за асуджэнне злачынстваў камуністычнага рэжыму, камуністычных партый і камуністычнай ідэалогіі. Гэты рух атрымаў назву міжнароднага Суду над камунізмам "Нюрнберг-2". Мне давялося ўдзельнічаць у некалькіх міжнародных канферэнцыях, прысвечаных гэтай праблеме. Сутнасць гэтага Суду ў тым, што ўсе мы павінны ачысціцца ад камуністычнага бруду, ад неакамунізму. І гэта неабходна як для ўсяго грамадства, так і для асобных людзей.

У артыкуле Л. Баршчэўскага і У.Падгола ў "Народнай волі" таксама гаворыцца аб неабходнасці аналагічнага суду, але аўтары абмяжоўваюцца Грамадскім Судом. Мне ж падаецца, што гэты акт павінен быць больш шырокім і жорсткім, і ён павінен насіць як лакальны, так і міжнародны характар. Я лічу, што Суд павінен быць не толькі Грамадзянскім, хаця і такая форма правамоцная, а самым што ні ёсць юрыдычна-прававым і праводзіцца ў адпаведнасці з крымінальнымі кодэксамі пацярпелых ад камунізму краін.

Адначасова трэба правесці акцыю пад назвай "Ачышчэнне", дзе б усе, хто хоць неяк спрачынуўся да камуністычнай заразы змаглі па-хрысціянску пакаяцца і ачысціцца ад гэтага сатаніскага граху.

Што яшчэ? Разважанні аб нацыянальнай ідэі, нагогул трэба замяніць кароткім заклікам "SOS!". Трэба ратаваць Беларусь. Мы, беларусы можам хутка знікнуць як этнас. Лукашэнка паспяхова выконвае заданне расейскіх спецслужб аб знішчэнні беларускай нацыі. 200 гадоў існавання ў Расейскай імперыі не знішчылі беларусаў, мы пратрымаліся нават і ў гады савецка-бальшавіцкай навалы. А вось за 4 гады Лукашэнскаўскага прэзідэнства зроблена тое, што не здолелі зрабіць усе папярэднія русіфікатары за стагоддзі.

Пашпарты мы ўжо мае без графы "нацыянальнасць". Не за гарамі і ліквідацыя дзяржаўнасці.

Лукашэнка несумненна войдзе ў гісторыю на вякі. Антычны Герастрат увайшоў у гісторыю толькі знішчыўшы храм. Аляксандр Рыгоравіч увойдзе як Герастрат цэлага народа.

Надыйшоў кртычны момант. Наспеў час зноў склікаць нашую старажытную Пагоню. Хопіць міжусобных спрэчак паміж рознымі партыямі і амбіцыйнымі лідэрамі. Пагоня XIII-га стагоддзя збірала ўсё насельніцтва здольнае насіць зброю для сумеснай абароны ад ворагаў. Адродзім сучасную Пагоню ў новай, цывілізаванай форме, збярэмся ўсе пад бел-чырвонабелыя штандарты і абаронім нашу Бацькаўшчыну! Жыве Беларусь!

Старшыня Беларускай нацыянальнай партыі Анатоль Астапенка.

Мара пра Беларускую АССР

Гэты артыкул з'явіўся не ў якой небудзь газетцы РНЕ, ці якой іншай паперы рускіх фашыстаў, якіх апошнім часам развялося, як сабак. Здавалася б салідныя "Известия" пад загалоўкам "Союз нерушимый республик российских" надрукавалі артыкул нейкага М.Чусрокі. Вось вытрымкі з гэтага перла расейскай журналістыкі, які паказвае адносіны расейцаў да Беларусі і беларусаў.

"Исторические предпосылки к единству России и Белоруссии не вызывают сомнений. Белоруссия в прошлом не имела собственной государственности: земли, заселённые русскими, но отошедшие к Литве, а затем к соединенному Польско-Литовскому государству, постепенно, по мере очередных разделов Польши, переходили к Российской империи, составив западный край, (назву Беларусь расейцы забаранілі ў 1840 годзе. Аўт.) куда, округлённо говоря, входили нынешние Литва и Белоруссия. Генерал-губернатор сидел в Вильне, а вовсе не в Минске.

Первый росток белорусской государственности посадили, между прочим, большевики, когда 26 ноября 1917 года был образован Совнарком Запад-ной области, куда входили Могилёв, Витебск и Минск, уже в качестве малой столицы. В марте следующего года на оккупированных тогда кайзеровской Германией землях Белоруссии была объявлена независимая Белорусская Народная Республика. После революции в Германии кончилась к концу года и нечаянная независимость Белоруссии, но взамен появилась на карте Белорусская ССР – то есть всё-таки квазигосударство с теоретическим правом на самоопределение вплоть до полного государственного отделения. Никто в ЦК или ЦИК тогда и вообразить не смел, что теория превратится в практику. Был бы в своё время определён Белоруссии ранг АССР без права на самоопределение, не стало бы в декабре 1991 года Республики Беларусь.

В Западном крае всегда преобладал русский язык. Белорусский знали мало, преимущественно у границы с Польшей, и рассматривали его, как местный диалект. Различия между московским выговором и минским несравненно меньше, чем между московским и ставропольским. Большинству жителей Западного края и в голову не приходило, что они – не русские. Ну а католики считали себя поляками. Даже и сейчас один из видных белорусских националистов обмолвился, что у белорусов появился наконец исторический шанс стать нацией. Ещё только шанс! Поэтому белорусская независимость, отделение Белоруссии от России было шагом чисто политическим, большинство населения не поняло, почему их разделили с Россией. (как вовремя понизили в своё время Карело-финскую СССР в Карельскую АССР, а то бы неизбежно существовала сейчас независимая Карело-Финская республика, в которой русского населения процентов 80, наверное, — в точности как в Белоруссии!) Бедствий разделение принесло много – и разорванные семьи, и разорванные экономические связи. Поэтому так популярна идея объединения.

В России эта идея в особенности популярна всё-таки среди русских".

Напэўна, не трэба для нашых чытачоў рабіць шмат каментару гэтага трызнення сівой кабылы. Ёсць у гэтым артыкуле і слушныя меркаванні: ***"У нас же (У России) о чувствах народов входящих в нашу пёструю федерацию задумываются очень редко, но унижения не проходят бесследно, они где то откладываются, копятся – чтобы вспыхнуть однажды новой Чечнёй.".*** Напэўна нашчадкі мангола-татараў толькі і разумеюць мову, на якой з імі размаўлялі чачэнцы.

Алесь Гурыновіч.

МОНСТАР

Расейскае тэлебачанне РТР паказала дакументальную стужку "Монстар – партрэт Сталіна". Кажуць у народзе калі чалавек альбо дзяржава жыве не па законах Божых, то Госпад насылае на чалавека, ці на народ кару. І мне здаецца, што гэтую кару Бог даў Расеі – Сталіна. У прыродзе нічога выпадковага не бывае. Калі ўспомніць гісторыю расейскай імперыі – монстар Сталін быў не першым і не апошнім. Былі цары Іван Жахлівы, і цар, які прасякаў акно ў Еўропу і якія неслі народам адно толькі гора. Рабавалі народы, захопліваючы чужыя землі. Вайну Расеі з Рэччу Паспалітай 1654 – 1667 г.г. развязаў цар Аляксей Міхайлавіч, а патрыярх Нікан блаславіў яго на гэтую справу.

Вялікая Імператрыца Кацярына, славутая сваім распутствам, заваявала Беларусь, і заклала аснову Паўночна-заходняму краю Расеі.

А калі вярнуцца да дзевяностых гадоў XX стагоддзя і ўспомніць Віленскія падзеі ў Летуве, Тбіліскія ў Грузіі і адыход Абхазіі са складу Грузіі, раскол Малдавіі і ўсё гэта рабілася з дапамогай маскоўскага бота. І той хаос, у які ўкінула Масква Чачню, стварыўшы марыянеткавы ўрад і ведаючы, што чачэнскі народ яго не прызнае. Расея заўсёды добра захоплівала чужыя землі і заўсёды не кіравала імі, а рабавала. Пасля Брытанскай імперыі засталіся: ЗША, Канада, Аўстралія, Індыя нарэшце, пасля Аўстра-Венгерскай - Аўстрыя, Венгрыя, Чэхія... Пасля Расейскай -Афганістан, Таджыкістан, Чачня, на чарзе Дагестан.

І сёняшні крызіс у Расеі – крызіс улады, гэта водгук мінулага і сучаснага. І вельмі балюча, што гэты крызіс адбіваецца перш за ўсё на простым народзе. Пакуль Масква не адмовіцца ад сваіх імперскіх амбіцый, да тых пор яе будуць суправаджаць хаос і катаклізмы, і будуць з'яўляцца ўсё новыя монстры.

Але я хачу вярнуцца да кінастужкі. Там былі вось такія выказванні: "Другую сусветную вайну выйграў рускі салдат, гэта на яго плячах вынесены увесь цяжар вайны". Што праўда, то праўда. З кожным крокам на Захад беларусы, украінцы, эстонцы, латышы, летувісы і іншыя нацыянальнасці гэтую вайну прайгравалі. Альбо вось такое меркаванне. "Россия освобождала польские земли ранее принадлежавшие России" (Заходнюю Беларусь). Расея заўсёды нешта і некага вызваляла, але пасля яе вызвалення волі ўжо не бачылі цэлыя пакаленні. Сёння расейскія генералы мараць, каб на Беларусь хоць хто напаў. Тады яны нас вызваляць. Ізноў на стагоддзі.

Пятрусь Жукоўскі.

Прафесар Грынчык М.М.

ПРАБЛЕМА ГУМАНІЗМУ У БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ ПАРЭФОРМЕННАГА ПЕРЫЯДУ

Новая беларуская літаратура зараджалася на багатых гуманістычных традыцыях папярэдняга этапу і, у першую чаргу, на традыцыях Ф.Скарыны і М.Гусоўскага, а пазней, выкарыставаючы вялізарны досвед еўрапейскіх літаратур, асабліва блізкамоўных славянскіх. Яшчэ з часоў першага беларускага Адраджэння (ХУІ ст.), культурна-асветніцкай дзейнасці Скарыны, яго сучаснікаў і паслядоўнікаў гуманізм становіцца духоўнай асновай, унутраным пафасам шматграннай грамадскай і культурнай дзейнасці першага пакалення беларускіх адраджэнцаў ХУІ стагоддзя. У яе аснове хрысціянская этыка і мараль. Імкненне палепшыць жыццё "простага народа", "люду паспалітага" шляхам удасканалення саслоўных адносін паміж багатымі і беднымі, шляхам распаўсюджання духоўнай культуры і асветы. Трагічны досвед Т. Мюнцэра – сучасніка Скарыны – засведчыў, што іншага шляху няма.

Гэтыя гуманістычныя традыцыі былі паспяхова прадоўжаны і ўзняты на новы сацыяльна-гістарычны ўзровень у творчай дзейнасці прадстаўнікоў новай беларускай літаратуры пачатку XIX стагоддзя у т.зв. рамантычна-этнаграфічнай плыні (Я.Баршчэўскі, Я Чачот, А.Вярыга –Дарэўскі, А.Рыпінскі, В.Каратынскі і інш.). Сваё завяршэнне гэтая тэндэнцыя знаходзіць у творчасці першага прафесійнага пісьменніка В. Дуніна-Марцінкевіча: па сутнасці ўся яго багатая літаратурная спадчына прысвечана адной, надзвычай высакароднай і гуманнай ідэі – ідэі маральнай рэабілітацыі беларускага прыгоннага сялянства якраз напярэдадні рэформы 1861 года.

У гэтых адносінах яна апярэджвала многія, больш развітыя еўрапейскія літаратуры і станоўча ўплывала на стаўленне гуманістычных ідэй свайго часу. Так званая "тэорыя класавага салідарызму" у творчасці В.Дуніна-Марцінкевіча – гэта па сутнасці трансфармацыя формулы прагрэсу Ф.Скарыны ў новых гістарычных умовах, значна ўзбагачаная і паглыбленая новымі нацыянальнымі кампанентамі на стадыі іх інтэнсіўнага (фармавання пасля "вясны народаў" 1848г. Тэорыя класавага салідарызму аказвала прыкметны ўплыў на многія сферы грамадскай самасвядомасці (асабліва на творчасць так званых пачынальнікаў у дарэформенны перыяд).

Такім чынам, гуманізм становіцца дамінантнай рысай беларускай літаратуры на пачатковым этапе яе зараджэння і фармавання нацыянальна-патрыятычнай праблематыкі. Усё, што пярэчыла гэтаму універсальнаму прынцыпу гуманізму, спачування да народа, сваеасаблівага эпітэту народнай маралі і традыцый па сутнасці заставалася паза межамі сапраўднага мастацтва, яго эстэтычных норм і арыентацый.

Аднак магутны ўздым нацыянальна-вызвольнай барацьбы народаў Еўропы ў І палове XIX ст. засведчыў, што гуманізм літаратуры – катэгорыя не іманентная, нязменная, а цесна звязаная з сацыяльна- гістарычным лёсам свайго народа, яго імкнення да лепшай, свабоднай будучыні.

Натуральнае, што навізна эстэтычных крытэрыяў найбольш выразна выступае ў публіцыстычных жанрах паэзіі і прозы, прызначаных для непасрэднай і адкрытай агітацыйнай масавай і выхаваўчай работы. Як тут не нагадаць нашу слаўную "Мужыцкую праўду" К. Каліноўскага – выдатны ўзор патрыятычнай публіцыстыкі ў сусветнай літаратуры, які стаіць побач з такімі славутымі выданнямі як "Колакал" Герцана, рэвалюцыйна-патрыятычнымі лістоўкамі Дж.Гарыбальдзі, публіцыстыкай "Маладой Еўропы" і інш.

Пры ўсёй жорсткасці палітычнай палемікі, накіраванай супраць "жандарма Еўропы" – расейскага царызму пераважаючым тут застаецца гуманістычны пафас, ідэя абароны прыгонных сялянскіх мас, у тым ліку і рускіх, сцвярджэнне іх чалавечых правоў, абарона слабейшых перад брутальнай сілай манархічных структур.

Па сутнасці размова тут ідзе пра абарону безабаронных людзей, пра іх фізічнае і маральнае выратаванне, пра іх далейшае існаванне. Калі мець на ўвазе менавіта такое разуменне збройнага чыну паўстанцаў Каліноўскага, то яно па сутнасці не выходзіць за межы традыцыйнага. Прэцэндэнт ужо існаваў: гэта класічныя біблейскія ўзоры актыўнага гуманізму, які здольны не толькі абараніць сябе, але бязлітасна знішчыць ворага-чужаземца. Так, у вядомай прадмове Ф.Скарыны да кнігі "Юдзіф" услаўляецца ваенны подзвіг жанчыны, якая вымушана пайсці на жорсткасць, ратуючы родны горад Вефулію. Такая псіхалагічная матывацыя жорсткасці ўласціва многім біблейскім кнігам – яна не страціла сваёй актуальнасці і ў новы час – у перыяд фармавання нацый, фармавання іх ідэалагічных асноў і пастулатаў, абумоўленых ідэяй вызвалення, перспектывай свабоднага развіц-ця.

Менавіта так разумеў будучыню ўсіх славянскіх народаў пасля перамогі над ненавісным рускім царызмам у 1863 годзе Міхаіл Бакунін: "Я думаю, што Украіна... і Беларусь будуць самастойнымі сябрамі агульнаславянскага саюза. Я патрабую толькі аднаго, каб кожнаму народу, кожнаму малому ці вялікаму племю былі дадзены мажлівасці самім вырашаць свой лёс". Так пісаў ён у вядомай адозве "Да расейскага, польскага і ўсіх славянскіх народаў", апублікаванай пазней у літаратурнай газеце Герцана "Колокол" напярэдадні паўстання 1863 г.

Арганічны гуманізм нацыянальна-вызваленчай барацьбы, асабліва ў яе абарончых партызанскіх формах ("Дубина народной войны", Л. Толстой), дзе на першым плане змаганне за элементарныя чалавечыя правы, за права жыць у дружбе з усімі народамі свету, бо на свеце няма народа, які сам хацеў бы ваяваць... — сутнасць публіцыстыкі К. Каліноўскага, яго велізарны ўклад у сусветную духоўную спадчыну.

Менавіта духам такога актыўнага, змагарнага гуманізму прасякнута ўся паэзія Ф. Багушэвіча – актыўнага ўдзельніка паўстання. Нягледзячы на паражэнне паўстання, ён з верай і надзеяй глядзеў у будучыню. Ён верыць у нязломнасць духу "тутэйшага" чалавека, бачыць усе перавагі яго над панамі і чыноўнікамі, цвяроза ацэньвае прычыны трагедыі паражэння. Паражэнне паўстання 1863 года набыло маштабы ўсенароднай трагедыі, аднак многія сучасныя гісторыкі лічаць яе правінцыяльнай драмай " шляхоцкага мяцяжу", ізаляванага ад шырокіх сялянскіх мас, а таму асуджанага на няўдачу. Аднак факты пярэчаць такім поглядам: так, удзельнікаў і пакараных, згодна з афіцыйнымі звесткамі, было 18507: з іх 833 павешаных, відаць сюды не ўвайшлі паўстанцы пакараныя на месцах бою: Косаў, Няхачаў, Жыровіцы і інш. 6024 чалавекі аддадзены пад нагляд паліцыі, як саўдзельнікі паўстанцаў (сувязныя, кур'еры, многія прыхільнікі паўстанцкага руху і іх сем'і. Вядома прыклад В.Дунін-Марцінкевіч. Астатнія сасланы ў Сібір.

Такім чынам, з поўнай падставай можна гаварыць аб масавасці нацыянальна-вызвольнага руху на Беларусі, Літве і Польшчы, а часовае паражэнне тлумачыцца не пасіўнасцю сялянства, а тагачаснай структурай грамадства. Між іншым поспех "вясны народаў" 1848 г. тлумачыцца не актыўнасцю венгерскага ці італьянскага сялянства, а актыўнасцю гарадскіх нізоў, разначыннай інтэлігенцыі, слабасцю імперскіх структур Аўстра-Венгрыі. Тут яны адставалі ад сваіх паўночна-ўсходніх "жандармаў Еўропы" Прусіі і Расеі.

Такім чынам, паўстанне 1863 г. было не выпадковым бунтам радыкальнай шляхты, а ўсенародным змаганнем у абарону сваіх нацыянальных і чалавечых правоў, г.зн. глыбока гуманным і заканамерным па сваёй маральнай і палітычнай сутнасці. Гэты факт красамоўна пацвярджае беларуская літаратура парэформеннага часу.

Менавіта зыходзячы з пазіцый К.Каліноўскага, яго аднадумцаў, г.зн. з пазіцый актыўнага гуманізму Ф. Багушэвіч працягвае гэтую традыцыю, хоць у іншых умовах і іншымі метадамі. Навізна гуманістычнай канцэпцыі Ф.Багушэвіча заключаецца ў тым, што яна арганічна звязана з ідэяй нацыянальнага Адраджэння Беларусі. Працягваючы ідэі К.Каліноўскага, ён спалучае ідэю сацыяльнага разнявольнення сялянства з нацыянальным адраджэннем народа, апорай на яго духоўныя традыцыі і культурныя здабыткі, у першую чаргу, на родную мову. Працягваючы традыцыі В.Дуніна-Марцінкевіча і яго паслядоўнікаў, Ф.Багушэвіч прыдае ім гістарычную маштабнасць і абгрунтаванасць, разглядаючы іх у кантэксце новых сацыяльна-гістарычных з'яў і працэсаў.

Зыходзячы з рэалістычных традыцый, узнімаючы мастацкую творчасць да патрэб і імкненняў беларуса, у цэнтры сваёй творчасці ён ставіць вобраз героя, які пачынае ўсведамляць сваё месца ў жыцці, сваю ствараючую місію, сваю чалавечую годнасць. Ідэя маральнай рэабілітацыі змяняецца тут усведамленнем чалавечай годнасці, павагі да ўсіх нацый і народаў. Ідэя ўзвышэння чалавека з народа, ідэя гуманістычнага самасцвярджэння, якая пазней у Я.Купалы будзе сфармулявана як адраджэнскі дэвіз "людзьмі звацца". І зусім іншая сітуацыя у Беларусі, Літве, Польшчы дзе асноўнай крыніцай папаўнення было сялянства. Стэфан Жэромскі бліскуча паказаў умовы змагання ў цэнтральнай Польшчы (раман "Верная рака" у выдатным беларускім перакладзе з польскай мовы М. Б. Дубянецкага).

Так, маральны кодакс лірычнага героя Ф. Багушэвіча, яго сучаснікаў і паслядоўнікаў (Я.Лучына, А.Гурыновіч, А.Ельскі, М. Косіч і інш.), бадай найбольш яскрава выяўлены ў вершы "Ахвяра", дзе на першы план вылучаны рысы патрыятызму і сапраўднай чалавечнасці:

Маліся ж, бабулька да Бога,
Каб я панам ніколі не быў,
Не жадаў бы ніколі чужога,
Сваё дзела, як трэба, рабіў.

Каб за край быў
умерці гатоў,
Каб не прагнуў
айчызны чужых,
Каб я Бога свайго не акпіў
Каб не здрадзіў
за грошы свой люд.

Каб сваю мне
зямельку араць.
І ўмерці на ёй хоць калі.
Дык прасі ж ты ў Бога, малі
Каб я панам ніколі не быў!"

Алесь Ставер

БАЛАДА ПРА БЕЛАРУСКІ СЦЯГ

Грунвальдская бітва. Бушуюць пажары.
Над полем, над гаем удушлівы дым.
Чужынцы нахлынулі цёмнаю хмарай, —
Радзеюць славянскага войска рады.
Патрэбна падмога. Патрэбна падмога.
Інакш загіне краіна ў агні.
Юнак-беларус палявою дарогай
З завостранай пікай імчыць на кані.
У бітве ён страціў малодшага брата, —
Ад гора сляза на павейках імжыць.
Дадому забег ён. А брат сярод хаты
На белай пасцілцы знямелы ляжыць.
Пакутна ўзнялася ссівелая маці, —
У позірку маці жальба і дакор:
—Уранку прывезлі.. Пакінулі ў хаце...
Ад ранаў крывавых саколік памёр...
Над братам загінуўшым даўшы прысягу,
Пасцілку на піку юнак нанізаў, —
Пад бел-чырвон-белым разгорнутым сцягам
Падмогу па вёсках склікаць паімчаў.
Убачыўшы сцяг той, збуджаліся вёскі,
На покліч ваякі ішлі грамадой, —
Сабралася хутка вялікае войска, —
І рушыла войска на праведны бой.
Нястрымнай лавінай імчаліся коні.
Маланкамі кроілі неба мячы.
Магутны парыў той рашучай пагоні.
Стрымаць не ўдалося нікому нічым.
З тых дзён не адно прамінула стагоддзе, —
Нямала вады ў акіяны сплыло...
Пра сцяг беларускі казалі ў народзе,
А сцягу шмат часу нябачна было, —
Як быццам у бітве згубіўся ён недзе...
Мы доўга з надзеяй глядзелі ў прасцяг, —
У дымных стагоддзях жадаючы угледзяць
Сваёй незалежнасці, мужнасці сцяг.
Нарэшце ўзышоў ён світальнай зарою,—
Прабіўся праз цемру, развеяў хаўрус.
Свяціць яму ярка над роднай зямлёю, —
Пакуль будзе жыць хоць адзін беларус.

Запаветы Скарыны

Усялякае слова, Богам натхнёнае, — карысна! Яно вучыць, выкрывае, выпраўляе і карае!
Францішак Скарына.

Прыходзіць час, харошыя сябры,
З крыніцы
нашых продкаў
прычасціцца.
У ёй звіняць іскрыначкі зары
І будучыня Бацькаўшчыны сніцца.
Таму запавяшчаю, дружбакі,
Жывыя струны абуджаць у сэрцы.
Збірайце вы ў дзівоснае вядзерца
Айчынныя імёны і вякі!
Вы маеце Дзяржаву – школьны клас,
А ў ім
нібыта піраміды –
парты...
Вы – заўтрашні народ.
Пакажа час.
Хто тут вучыўся ўдумлівы, упарты.
Калі развеецца
Стагоддзяў дым, —
Адкрыю скарбы старажытных ведаў:
У роднай мове –
тайны запаветаў,
Чароўны ключ –
у Слове залатым!

Сяргей Панізнік.

З паэтычнага вянка Уздзеншчыны

Лілея Адамаўна Дзямешка радзімай лічыць Уздзеншчыну, дзе навучылася цаніць роднае слова і адкуль пайшла ў жыццё.

Нарадзілася ў сям'і настаўнікаў. Асаблівы ўплыў на яе творчасць аказала маці – Яўгенія Беразоўская, якая адпрацавала больш за 40 год у школе, а потым стала знакамітай на Ўзденшчыне паэткай. Яе вершы друкаваліся на старонках раённай газеты "Чырвоная зорка", частка з іх увайшла ў зборнікі твораў уздзенскіх аўтараў "Зямля мая". Край маляўнічы" (1993) і "Край мой, дзе Нёман льецца" (1994).

Лілея Адамаўна Дзямешка працягвае бацькоўскія традыцыі: пасля скончэння педагагічнага інстытута і абароны дысертацыі па педагагічных навуках працуе выкладчыкам Беларускага універсітэта культуры. Яна ўдала спалучае працу прафесара універсітэта з літаратурнай творчасцю. Яе вершы гучалі на радыё, друкаваліся на старонках "Народнай газеты", "Культуры", "Минского меридиана", "Настаўніцкай газеты", змешчаны ў зборніку паэзіі "Мелодыі" (БУК, 1996г.). Лілея Адамаўна – пастаяяны чытач нашай газеты, яе артыкулы часта з'яўляюцца на старонках нашага выдання. А сёння мы знаёмім нашых чытачоў з яе вершамі.

НАШЫ ЗОРЫ

Сястры Ларысе

Глядзець мы любілі на зоры,
Што падаюць, быццам бы з дрэў.
Здаецца, што толькі ўчора
Стаялі пад месяцам з Лорай,
Світанак наш толькі гарэў.

Здаецца, што толькі ўчора
Збіралі грыбы ў бары,
І я, перасіліўшы змору,
З кашом падбягаю да Лоры,
Вакол нас гарацъ чабары.

Здаецца, што толькі ўчора
Такія шчаслівыя з Лорай
Мы крочылі ў гэтым жыцці.
Ды выспелі нашыя зоры,
І след іх прапаў у нябыцці.

Здаецца, што толькі ўчора...
А годы пабеглі без Лоры,
І зоры памерклі бы з гора,
Яны не знайшлі больш дарог,
Як упасці на бацькаў парог.

А я пастарэўшы ад болю,
Углядаўся ў неба начное,
Адшукваю зорачку Лоры,
Што мне зіхаціць у далі,

І ціха шапчу: "Лора, Лорка.
Няхай жа гарыць твая зорка,
Бо мне без яе вельмі горка
На гэтай, на грэшнай зямлі".

***

Спачатку ты знайшоў мяне,
Знайшоў мяне ў самым ранні,
А потым – стаў шукаць сябе,
Спазняўся нават на спатканні.
Шукаў сябе – згубіў мяне...
Вось наша першае каханне.

ПОЗНЯЕ КАХАННЕ

Вось тут і пасівееш
Ну проста на роўным месцы,
Як быццам табе ўжо дзвесце,
А ты ўпершыню кахаеш.

Як быццам гады – імкненне
Да той таямнічай крыніцы,
Ніколі з якой не напіцца,
Не гледзячы на жаданне.

А сэрца – суцэльная рана
І здольнае так хваляваццa,
Што я пачынаю баяцца,
Як гэта ты ўсё ўспрымаеш.

НЕПАЎТОРНАЕ

Я з той вёскі, дзе доўгія ночы
Не давалі заснуць па зіме,
Дзе параніў балюча аднойчы
Недагледжаны сон пра цябе.

Праляцелі гады, а сцяжынкі
Завіруха яшчэ ўсё мяце,...
І чырвонаю гронкай рабінкі
Недагледжаны сон адляцеў.

Толькі смутак застаўся на сэрцы,
Толькі боль, які горка цярпець,
Толькі слоў не знаходжу пры стрэчы,
Ды трывожыць той сон пра цябе.

Вясны, зімы імчаць. Як кальсьці,
Цягне ў родную вёску мяне
З патаемнай надзеяй: дасніцца
Недагледжаны сон пра цябе.

ПАМЯЦІ ПАЭТА

Ён памёр маладым і прыгожым,
Невядомым нікому паэтам.
А пасля - скалыхнула паветра,
Нібы рэха, яго Імя,

Разанула ў вочы, у вушы
І расчуліла нашы душы,
І прымусіла ўслых сказаць,
Што ён быў Паэтам ад Бога,
Што зямля не народзіць такога
Можа сто, а то й дзвесце год...

Кожны дзень яго вершы, паэмы
Ўсхвалявана даносяць артысты
І тэатры спяшаюцца ставіць
Колісь у стол схаваныя драмы.
Гэта ўсё дарэчы, панове,
Ды няма паэта жывога.

А яго жыццёвая драма
Не хвалюе амаль нікога,
Толькі ў сэрцы засела горыч,
Што няма паэта жывога.

Падказала мая мне трывога,
Вы паслухайце, творчы люд,
— Каб пазнаць перпамогі цуд, —
На зямлі гэтай жыць трэба доўга.

***

Уцякла я ад цябе,
Ад тваіх гарачых рук,
Ад тваіх прывабных губ,
Ад маіх раўнівых слёз
Мой цягнік мяне павёз.

... Думала , што ўцяку,
Кіну боль свой у раку,
Але раптам з цемнаты
На парог з'явіўся ты.

І сказаў, абы сказаць:
"Можаш ты і не ўцякаць,
Адцвілі тыя гады!
Дзе ж мой розум быў тады?

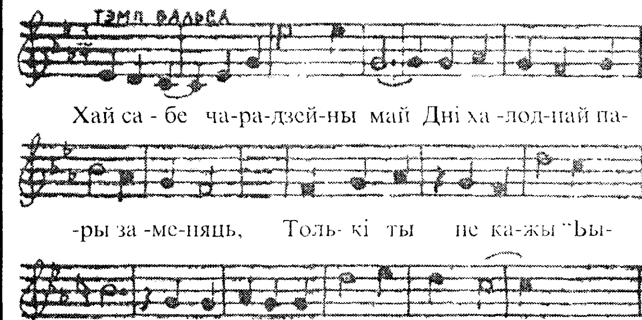
***

Нашу мову любіць
Дапаможа нам любасць
Да бярозак, вясёлак,
Да добрых людзей,
Да пакутлівай нашай
Цярплёвай Радзімы,
Што на лепшую долю
Не траціць надзей

Давайце спяваць па-беларуску

Да пабачэння

Музыка Міколы Балая Словы Самсона Пярловіча

Хай сабе чарадзейны май
Дні халоднай пары заменяць,
Толькі ты не кажы "Бывай",
А скажы мне: "Да пабачэння".

Хоць далёка ад'едзеш ты.
Гора здасца надзеяй простай.
Абы толькі не назаўжды
Разлучыла нас гэтая ростань.

Хай суцешаць мяне здалёк,
Быццам фарбаў яскравых гама,
Тэлефона твайго званок
І жаданая тэлеграма.

Зноў вясна наш сагрэе край.
Птушкі збудзяць ад засмучэння, —
Толькі ты не кажы: "Бывай",
А скажы мне: "Да пабачэння".

"Лазінка"

Пры Горацкім раённым гісторыка-этнаграфічным музеі пяць гадоў ужо працуе аматарскае аб'яднанне "Лазінка". Яно створана з мэтай адрадзіць адно з самых старажытных рамёстваў краю – лозапляценне. Кіруе "Лазінкай" Тамара Багдановіч. Летась аб'яднанню было прысвоена званне народнага.

На здымку: сябры аб'яднання "Лазінка" са сваімі вырабамі (злева направа): Іна Цыцкоўская, Вольга Рэмез і яго кіраўнік Тамара Багдановіч.

Фота Генадзя Сямёнава, БЕЛТА. 0 ТА/ЯЧ

"Скарыначкі"

Фальклорны калектыў з вёскі Урыцкае Гомельскага раёна вядомы на ўсю Гомельшчыну. Без "Скарыначак" не абыходзіцца ніводнага свята. Хоць калектыў і самадзейны, але майстэрства ім не пазычаць.

Спяваюць і танцуюць яны з запалам.

На здымку: салістка "Скарыначак" Валянціна Шынгерэй.

Фота Сяргея Халадзіліна, БЕЛТА. –0– ТА/яч

Рэдактар Станіслаў Суднік

Заснавальнік: ТБМ імя Францішка Скарыны.
Пасведчанне аб рэгістрацыі: № 83 ад 28 чэрвеня 1996 г.
Адрас рэдакцыі: 220005, г. Менск, вул. Румянцава, 13.
Адрас для паштовых адпраўленняў: 231300, г. Ліда-2, п/с 7.
E-mail: ns@lida1.lingvo.grodno.by

Рэдакцыйная калегія:
Людміла Дзіцэвіч, Алесь Гурыновіч, Леакадзія Мілаш, Язэп Палубятка, Алесь Петрашкевіч, Лілея Сазанавец, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.
231300, г.Ліда, вул. Ленінская, 23.
Газета падпісана да друку 16. 08. 99 г.
Наклад 3500 асобнікаў. Замова № 2231
Падпісны індэкс: 63865.
Кошт падпіскі: 1 мес.- 40 000 руб., 3 мес.- 120 000 руб.
Кошт у розніцу: 10 000 руб.